

154. Perjantaina 14 päivänä joulukuuta 1990

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista 5330

Hallituksen esitys n:o 121
Lakialoitteet n:ot 43, 69, 120 ja 123
Toivomusaloite n:o 131
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78
Suuren valiokunnan mietintö n:o 260

2) Ehdotukset laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta 5346

Hallituksen esitys n:o 122
Lakialoitteet n:ot 31, 32, 35, 47, 53, 58, 66, 73, 87 ja 128
Toivomusaloitteet n:ot 54, 55, 75, 80, 83—85, 99, 103, 105, 109, 111, 122 ja 125
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79
Suuren valiokunnan mietintö n:o 261

3) Ehdotus laiksi pellonraivausmaksusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 5347

Hallituksen esitys n:o 317
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 88
Suuren valiokunnan mietintö n:o 275

4) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 5347

Siv. Hallituksen esitys n:o 318
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87
Suuren valiokunnan mietintö n:o 274

5) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta 5348

Hallituksen esitys n:o 244
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82
Suuren valiokunnan mietintö n:o 263

6) Ehdotus valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1991 „

Hallituksen esitys n:o 118
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 89
Suuren valiokunnan mietintö n:o 276

7) Ehdotus valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1991 .. „

Hallituksen esitys n:o 119
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81
Suuren valiokunnan mietintö n:o 262

8) Ehdotukset ulkomaisten luottolaitosten Suomessa olevien sivukonttoreiden verotusta koskeviksi laeiksi „

Hallituksen esitys n:o 249
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 86
Suuren valiokunnan mietintö n:o 273

9) Ehdotukset laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta ja laiksi indek-

Siv.

Siv.

siehdon käytöstä vuosia 1990 ja 1991 koskevilla työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa annetun lain 4 §:n muuttamisesta 5349

Hallituksen esitys n:o 279
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 85
Suuren valiokunnan mietintö n:o 272

10) Ehdotukset laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1990 ja 1991 koskevis-
sa työ-, virka- ja toimiehtosopimuksis-
sa annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 280
Lakialoite n:o 12
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 83
Suuren valiokunnan mietintö n:o 264

11) Ehdotus laiksi tullitariffilain liit-
teinä olevien tullitariffin ja teollisuus-
tulliluettelon muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 283
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 84
Suuren valiokunnan mietintö n:o 265

12) Ehdotus laiksi tartuntatautilain
20 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 302
Talousvaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 269

13) Ehdotus laiksi opintokeskusten
valtionavusta annetun lain muuttami-
sesta 5350

Hallituksen esitys n:o 227
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20
Suuren valiokunnan mietintö n:o 278

14) Ehdotus laiksi työttömyysturva-
lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 256
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 54
Suuren valiokunnan mietintö n:o 266

15) Ehdotukset laiksi yksityisen
työnantajan kansaneläkemaksun poik-
keuksellisesta alentamisesta vuonna
1991 5351

Hallituksen esitys n:o 313

Lakialoite n:o 93
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 55
Suuren valiokunnan mietintö n:o 267

16) Ehdotukset laeiksi kansaneläke-
lain sekä lapsen hoitotuesta annetun
lain 4 §:n muuttamisesta 5351

Hallituksen esitys n:o 288
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 56
Suuren valiokunnan mietintö n:o 268

17) Ehdotukset laeiksi eläkesäätiö-
lain ja työntekijäin eläkelain 13 a §:n
muuttamisesta 5352

Hallituksen esitys n:o 305
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 57
Suuren valiokunnan mietintö n:o 271

18) Ehdotukset laeiksi lyhytaikaisis-
sa työsuhteissa olevien työntekijäin elä-
kelain 1 ja 11 §:n sekä eräiden työsuh-
teissa olevien taiteilijoiden ja toimitta-
jien eläkelain 9 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 290
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 58
Suuren valiokunnan mietintö n:o 277

19) Ehdotus laiksi autorekisterikes-
kuksesta annetun lain muuttamisesta . ”

Hallituksen esitys n:o 272
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 270

Toinen käsittely:

20) Ehdotus laiksi Euroopan ihmis-
oikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuo-
mioistuimen käsittelyihin osallistuvia
henkilöitä koskevan eurooppalaisen so-
pimuksen eräiden määräysten hyväksy-
misestä ”

Hallituksen esitys n:o 176
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 279

21) Ehdotukset laiksi Vaasan yli-
opistosta ”

Hallituksen esitys n:o 87
Lakialoitteet n:ot 59/1988 vp. ja 95
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 280

Siv.

Siv.

22) Ehdotukset laeiksi peruskoululain, lukiolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta 5359

Hallituksen esitys n:o 108
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23
Suuren valiokunnan mietintö n:o 281

23) Ehdotukset laiksi yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi 5363

Hallituksen esitys n:o 88
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24
Suuren valiokunnan mietintö n:o 282

24) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta . 5367

Hallituksen esitys n:o 252
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25
Suuren valiokunnan mietintö n:o 283

25) Ehdotus laiksi kansanopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 228
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26
Suuren valiokunnan mietintö n:o 284

26) Ehdotus laiksi kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 271
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27
Suuren valiokunnan mietintö n:o 285

27) Ehdotus laiksi tieliikennelain muuttamisesta 5368

Hallituksen esitys n:o 285
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9
Suuren valiokunnan mietintö n:o 286

28) Ehdotukset laeiksi yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin sekä tekijänoikeuslain, oikeudesta valokuvaan annetun lain ja patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 161
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 287

Ainoa käsittely:

29) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991 5374

Hallituksen esitys n:o 117
Raha-asia-aloitteet n:ot 1—2796 ja 2798—3559
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90

Esitellään:

30) Hallituksen esitys n:o 316 laiksi investointiverolain muuttamisesta „

31) Ed. Laitisen ym. lakialoite n:o 133 laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta „

32) Ed. Jääskeläisen ym. lakialoite n:o 134 laiksi poronhoitolain 31 §:n muuttamisesta „

Pöydällepanoa varten esitellään:

33) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksestä Jugoslavian kehitysrahastoa koskevan Euroopan vapaakauppaliiton neuvoston päätöksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 177) „

34) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksestä Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 240) „

35) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19 hallituksen esityksestä Puolan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja niiden vastavuoroista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 297)..... „

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Alho, Andersson, Antvuori, Bärlund, Ikkala, Jouppila, Joutsensaa-ri, Juhantalo, Järvisalo, Jääskeläinen, Kasurinen, U. Leppänen, Mattila, Paavilainen, Pietikäinen, Puska, J. Roos, Salolainen, Sasi, Taxell, Tennilä, Tähkämaa ja Vastamäki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Vastamäki, Taxell, Tennilä, Kasurinen ja Jouppila.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Salolainen ja Sasi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Antvuori, Mattila ja Pietikäinen sekä tästä ja huomisesta päivästä sairauden takia edustajat Bärlund ja Ikkala sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Andersson ja Puska.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu välittömästi tämän täysistunnon keskeydyttyä.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 586, 587, 594, 599, 608 ja 612. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt edustajille jaettu.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 13.40.

Täysistunto keskeytetään kello 13.06.

Täysistuntoa jatketaan

kello 13.40.

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Edustajat Vastamäki, Taxell ja Tennilä merkitään läsnä oleviksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 121
Lakialoitteet n:ot 43, 69, 120 ja 123
Toivomusaloite n:o 131
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78
Suuren valiokunnan mietintö n:o 260

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Puhemies: Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Heikkinen: Arvoisa puhemies! Holkerin hallituksen keskeisin asia on ollut suuri verouudistus. Syksyllä 1988 hallitus turvautui mahtavaan verovaroin toteutettuun mainoskampanjaan. Jokaiseen suomalaiseen kotiin jaettiin Verotus kevenee -mainoslehtinen. Tätä samaa verotuksen kevenemistähän veropuolue kokoomus oli lu-

vannut oppositiossa ollessaan 20 vuoden ajan.

Hallitus on tehnyt kohta neljän vuoden ajan uutterasti töitä verouudistuksen kimpassa. Todellisia tuloksia ei ole kuitenkaan saatu nähtäväksi tähänkään päivään mennessä. Kokoomuksen taholta vaaditaan kärsivällisyyttä. Odottakaa vielä vuosi, odottakaa vielä kaksi vuotta, niin veronkevennykset sieltä vielä putkahtavat esiin.

Nyt näyttää vahvasti siltä, että verouudistuksen tulokset halutaankin pimittää. Tämä näyttää jopa todennäköiseltä. Verouudistuksen tietojen julkitulo on hallituksen käsissä, sillä verotuksen valmistumisen ajankohdasta päättää valtiovarainministeriö. Mikäli hallitus turvautuu tietoisesti verouudistuksen todellisten, veronmaksajien kannalta todennäköisesti kielteisten tulosten salaamiseen vuoden 1989 verotuksen valmistusajankohtaa siirtämällä, on sitä pidettävä jyrkästi tuomitavana tekona.

Hallituksen toteuttama verouudistus johtaa käteen jäävän tulon osalta aivan selvästi tuloerojen kasvamiseen suurituloisia suosivalla tavalla. Suurituloisten veronhuojennusten maksumiehiksi ovat joutuneet tavalliset työssä käyvät keskituloiset työntekijät, toimihenkilöt ja muut palkansaajat sekä yrittäjät ja viljelijät. Liikevaihtoveron sekä muiden välillisten verojen korotusten vuoksi maksu-miehen osaan ovat joutuneet myös pienituloiset ihmiset. Tätä on pidettävä yhteiskuntapolitiittisesti vääränä. On ihmeteltävä, miten työväenluokan edustajina itseään pitävät sosialidemokraatit ovat tällaisen verouudistuksen voineet hyväksyä.

Verouudistus on aineelliselta sisällöltään monilta osin epätydyttävä. Verouudistus johtaa myös sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymiseen. Tämä johtuu siitä, että verovähennyksiä on tältä osin poistettu tai niitä on leikattu omavastuuosuuksia rajusti kasvattamalla. Jäljelle jääneisiin sosiaaliin verovähennyksiin ei ole myöskään tehty lainkaan korotuksia.

Verouudistuksen yhteydessä on onnistuttu sekoittamaan myös koko verotusjärjestelmä. Veroministeri Puolanne sekä valtiovarainvaliokunnan verojaoston kokoomuslainen puheenjohtaja Sasi ovat todistaneet yhtäpitävästi ja julkisesti, että verotusjärjestelmän ja verohallinnon sotkut ja skandaali johtuvat verouudistuksesta.

Vuoden 1989 verotuksen valmistumisen viivästymisen seurauksena yli kahdelta miljoonalta ihmiseltä on jo nyt otettu valtiolle 7 miljardin pakkolaina. Noin 7 miljardin markan veronpalautukset olisi pitänyt maksaa normaalisti jo tähän päivään eli 14.12.1990 mennessä. Veronpalautusten maksaminen siirtyy joka tapauksessa nyt vuoden 1991 toukokuun loppuun.

Sen suurempaa huolta tai vastuuta kantamatta veroministeri Puolanne ilmoitti 13.12.1990 eli eilen ilmestyneissä Ilta-Sanomissa, että vuoden 1989 veronpalautusten maksaminen voi siirtyä pitemmällekin ensi kesään. Tämäkin on mielestäni selvä viittaus siihen, että vuoden 1989 eli verouudistuksen ensimmäisen vuoden verotustietojen julkistaminen ollaan siirtämässä tietoisesti eduskuntavaalien yli. Jos tähän pyritään, kysymys on liian vakavilla asioilla taktikoinnista.

Viime viikkojen aikana on eduskunnassa kyselty vuoden 1989 verotuksen valmistusajankohdasta. Veroministeri Puolanne on silmin nähdessä vältellyt käytössään olleiden tietojen julki tuomista. On vain vältellen viitattu siihen, että verotus valmistuisi maaliskuussa 1991 ja että se tarkoittaisi käytännössä maaliskuun alkua. Verohallitus on kuitenkin tehnyt jo viikkoja sitten ties kuinka monennen kerran uuden tarkistetun työohjelman kevättä 1991 varten. Sen mukaan verotus valmistuisi 28.3.1991 eli maaliskuun lopussa eduskuntavaalien jälkeen.

Tämän työohjelman mukaan veronpalautukset pyritäisiin maksamaan toukokuun lopussa eli 21. — 23.5.1991. Jälkimaksujen ensimmäisen erä kannettaisiin 27.5.1991 ja toinen erä 27.6.1991. Nämä tiedot ovat olleet veroministeri Puolanteen käsilaukussa jo viikkojen ajan. Kysyttäessäkin niitä ei ole tarkasti paljastettu. On mielestäni perusteltua ja aiheellista kysyä, eikö jossakin olisi jo johtopäätösten teon aika.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan tuoda julki oman tämänhetkisen käsitykseni ja arvioni vuoden 1989 verotuksen valmistumisesta. Tietojeni mukaan tietokoneongelmat ovat nyt pääosin jo ratkenneet ja vuoden 1989 verotuksen tietokonelaskenta etenee vauhdilla. Verohallituksen viimeisimmästä työsuunnitelmasta ja aikataulusta on mahdollisuus pitää nyt kiinni. Verouudistuksen ensimmäisen vuoden eli vuoden 1989 todellisten verotustietojen saattaminen veronmaksajien tie-

toon ennen maaliskuun eduskuntavaaleja on täysin mahdollista. Nähtäväksi jää, haluaako hallitus todella estää sen kannalta todennäköisesti kielteisten tosiasioitten julkitulon ja vielä ikävään aikaan eli eduskuntavaalien alla.

Ministeri Puolanne: Herra puhemies! Kun kuuntelin ed. Heikkisen puheenvuoron alkuosaa, kirjoitin paperiini muistiin sanat ”Missä on ammattiylpeys?”. En ihmettelisi, jos äskeisen puheenvuoron alun väitteineen siitä, että verouudistuksesta ei ole ollut mitään hyötyä veronmaksajille, käyttäisi joku muu, joka kenties on huonosti perehtynyt asiaan. Mutta kun puheenvuoron käyttää siviiliammattiltaan verojohtaja, toivoisi, ettei hän myöskään unohtaisi siviiliammattiaan eikä sen edellyttämiä velvollisuuksia, jotka hänellä on juuri siinä, että hänen pitäisi puhua asiaa eikä puppua. Tässä suhteessa odotan aina ihmisiltä, jotka täällä edustavat eri elinkeinoelämän ryhmiä tai eri ammattiryhmiä, että heillä on sen verran ammattiylpeyttä, että he puhuvat asiaa silloin, kun heidän oletetaan se myös ymmärtävän.

Mitä tulee verohallinnon atk-järjestelmän käyttöönottoon ja siihen liittyviin ongelmiin, myös tässä suhteessa hiukan ihmettelen virkamiehen halua julkistaa kaiken aikaa tietoja, jotka hän ilmeisesti kuitenkin on saanut sisäisen postin kautta. Minä en usko, että nämä tiedot, jotka verohallituksesta kentälle lähetetään, ovat millään tavalla erityisen salaisia. Niitähän on ollut luettavissa lehdistäkin, mutta kun ne todella vaihtuvat aika ajoin, ehkä niitä ei välttämättä joka viikko ole syytä saattaa julkisuuteen.

Tänä aamuna olemme veroministerityöryhmässä keskustelleet jälleen kerran tästäkin asiasta ja saaneet myönteisempää tietoa kuin ehkä se, mikä minulla eilen oli. Olemme jälleen kerran keskustelleet aikatauluista ja saaneet tässä vaiheessa sellaisen tiedon, joka nyt heijastaa tämän hetken tunnelmia verohallinnossa. Todennäköisesti viimeksi mainittu aikataulut, joita ed. Heikkinenkin referoi, pitävät paikkansa ja jopa niin, että mahdollisesti voitaisiin valmistumista aientaa. Sielähän on todella ollut niin, että vaikka verotus tietyillä paikkakunnilla on jo valmiina ja verolappuja ruvetaan lähettämään veronmaksajille vuodenvaihteen tienoilla, niin verotus virallisesti valmistuisi sen aikataulun

mukaan, josta ed. Heikkisellä oli tieto, 28.3., mutta sitä pyritään aientamaan. Samoin pyritään aientamaan myöskin veronpalautuksia siitä aikataulusta, jota ed. Heikkinen referoi, eli toukokuun loppupuolesta aiemmaksi.

Toki, niin kuin olen monta kertaa aikaisemmin sanonut, tämä on ollut niin suuri ongelma sekä verohallinnolle, että sen seurauksena myöskin kaikelle sille päätöksenteolle, joka on riippuvainen verotustiedoista, että vain todelliset — ja jälleen herra puhemies, minun täytyy laskea kymmeneen, etten käyttäisi liian loukkaavia sanontoja, vaan parlamentaarista sanontaa — vain todelliset harhaanjohtajat haluavat väittää, että tämä on jokin poliittinen taktiikka. (Ed. Virolainen: Mikä sitten?) — Älkää viitsikö ed. Virolainen, monta kymmentä vuotta eduskunnassa olleena! — Sellaisia hallitsijoita tässä maassa ei ole ollut varmasti koskaan, jotka olisivat tuollaisiin älyttömyyksiin ryhtyneet.

Siis ongelma on ollut todellinen, niin kuin hyvin tiedätte, mutta tässä salissa keskustelua käydään puolihumoristisesti. Siihen minäkin olen pyrkinyt (Naurua) ja sen takia yleensä suhtautunut näihin väitteisiin tällä lailla, en kovin tosikkomaisesti, vaan ymmärtäen teitä. Täällä keskustelussahan on pääasia, että on hyvä supliikki ja sanat juoksevat, sisältö on toisarvoista. Sen takia en enää viime vuosina tai viime aikoina ole viitsinyt tähän keskusteluun paljon osallistuakaan, koska minulta loppuu huumorintaju joskus. (Ed. Virolainen: Tieto puuttuu!)

Mutta hyvät kollegat! (Ed. Seppänen: Imbesilliä puhetta!) — Niin, se on ed. Seppäsen sanomaa tässä vaiheessa. — Todellakin haluaisin vielä ed. Heikkisen puheenvuoron alkuosaan todeta, että kun tänään lueskelin verohallituksen lehdistökatsausta, silmiini sattui jälleen saman verotilastogurun Harri Ruutun kirjoitus, joka on julkaistu Valtti-nimisessä lehdessä 4. joulukuuta ja joka ehkä kiinnostaa, otsikko ainakin, kansanedustajia, jotka täällä ovat niin kovasti olleet huolissaan siitä, kuinka verouudistus on hyödyttänyt suurituloisia. Otsikko on ”Yli 200 000 tienaavat maksoivat vuonna 88 palkansajien tuloveropotista 23,9 prosenttia ja viime vuonna eli vuonna 1989 peräti 26,8 prosenttia”. Kai tämäkin teille jotakin kertoo.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuka tahansa voi

toisen alan asiasta puhua mitä tahansa. Mutta kun puhuu siitä asiasta, jonka tuntee ja jonka hienoudet käsittää, niin silloin on pakko kyllä odottaa ammattikunniata, niin kuin ministeri Puolanne sanoi. (Ed. Pekkari-nen: Mikä oli väärin?) Jos olisin kainuulainen kokoomuslainen veronmaksaja, minä kauhistuisin (Min. Puolanne: Häpeäisin!) ja pyrkisin pois.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan verojaoston jäsenenä minun on pakko ilmoittaa, herra puhemies, että minulla on 95-prosenttisesti varma käsitys siitä, että käsitykseni mukaan ns. verohallituksen atk-sotkut eivät ole tahallaan tehtyjä, vaan syntyneet täydestä inhimillisyydestä ja ehkä vääristä etukäteisarvioista. Kuitenkin totean sen, että totta kai veroministeri Puolanteella on poliittinen vastuu alaisestaan keskusvirastosta, sitä ei käy kieltäminen. Edelleen totean sen, että on erittäin hyvä, että atk-sotkut eivät olleet neljä vuotta aikaisemmin. Jos sama tilanne olisi ollut neljä vuotta aikaisemmin eli viime vaalikaudella, kyllä tässä salissa hyökättäisiin Pekka Vennamon ja SMP:n kimppuun aivan varmasti todella kovasti myöskin kokoomuksen suunnasta. Varmasti jopa SMP:n Yli-Jurmun puolueosasto olisi syyllinen verohallituksen sotkuihin. (Ed. Pekkari-nen: Olette itse olleet mukana!)

Arvoisa puhemies! Minä en halua eikä todennäköisesti koko SMP:n ryhmä halua hyökätä tässä tilanteessa veroministeri Puolannetta vastaan. Toteamme vain, että hänellä on poliittinen vastuu ja on ikävä asia, että näin käynyt. Ottakoon verohallinto oppia sotkuista niin, että vastaisuudessa ei tällaisia pääse tapahtumaan. Nämä ovat ikäviä myöskin veronmaksajien ja kansalaisten kannalta.

Ed. Heikkinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Puolanne käyttää puheenvuoron, niin siinä tulee esille asioita, joita joutuisi hyvin paljon aina oika-semaan. Mutta oikaisen vain yhden asian. Hän sanoi, että monissa verotoimistoissa verovalmistelu on jo valmis tai päättynyt. Eihän tämä pidä, arvoisa veroministeri, lainkaan paikkaansa. Se on kaikissa verotoimistoissa Suomenmaassa vielä kesken. Mutta voi olla, että eräissä verotoimistoissa vuoden alkupuolella valmistuu.

Verohallinnon kannalta tässä on se ikävä asia, että hallitus ja veroministeri ja nimen-omaan kokoomus ovat halunneet koko verohallinnon atk-sotkun panna verohallituksen ja verohallinnon niskaan. Mutta he ovat täysin syyttömiä! Verohallitus ei ole saanut riittäviä taloudellisia voimavaroja, että he olisivat tämän suuren uudistuksen voineet toteuttaa. Vasta aivan viime aikoina, loppukesästä, sinne on ruvettu hätäpäissään tilapäistä työvoimaa palkkaamaan.

Mutta kaikkein ikävimpään asemaan tässä joutuu paikallishallinto, verotoimistot, jotka ovat täysin sivullisia tässä asiassa. Heille tulee todella erittäin suuri kuorma ensi vuonna, kun he verouudistuksen ja verohallinnon sotkuja joutuvat käytännössä selvittämään. Minusta on oikeutettua, että joku puolustaa myös niitä ihmisiä, jotka poliittisten päätös-ten tekijöitten sotkuja joutuvat käytännössä selvittämään.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Minäkin yhdyin niitten ihmettelijöitten joukkoon, jotka ed. Heikkisen esiintymistä ovat jo arvioineet.

Ed. Heikkinen on kuullut minulta monta kertaa tässä salissa, että silloin kun valtioneuvostolle alkoi selvitä, että verotus myöhästyy vuodelta 89 — minulle se selvisi joskus huhtikuussa tänä vuonna sen jälkeen, kun nykyisen tehtäväni olin ottanut vastaan — valtioneuvoston verovaliokunta kävi erityisen keskustelun siitä, voidaanko lisätä väkeä palkkaamalla, voidaanko laitteita hankkimalla ulkopuolista asiantuntijavoimaa pestäamalla jotenkin tilannetta helpottaa. Kaikki se, mitä asiantuntijavoimin tai laittein olisi voitu tarjota avuksi verohallitukselle siinä vaiheessa, tarjottiin. Minä haluan olla varma siitä, että ed. Heikkinen nyt ymmärtää tämän asian. Kuulee ainakin. Ed. Heikkinen, ei hallitus ole tässä asiassa yhtään kertaa yrittänytkään paeta vastuutaan. Hallitus on tehnyt kaiken sen, mitä meidän mahdollisuuksiemme rajoissa on ollut.

Se, että tämä mittava ohjelmointityö, jonka viivytyksestä nyt on kysymys, ei ole onnistunut, on osittain johtunut niiden virkamiesten osaamattomuudesta, joille ohjelmointityö kuuluu. (Ed. Pekkari-nen: Raju syytös virkamiehiä kohtaan!) — Se on näin. — Siellä on käytetty konsultteja, jotka ovat tehneet asiasta selvitystä ja kaikkea apua

sinne on tarjottu. Tämä johtuu osittain osaamattomuudesta, osittain varomattomuudesta. Se, mistä kaikesta tämä johtuu, tullaan perin juurin selvittämään ja eduskunnalle myös kertomaan.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että valtiovarainministeriön johdolla toiminut verovalmistelu on täysin epäonnistunut verotuksen atk-sovellutusten käyttöön-otossa, että verotuksen valmistelu näyttää olevan viivästyneessä myös vuoden 1991 osalta ja että tästä hallinnonalasta vastuussa oleva ministeri Ulla Puolanne ei nauti eduskunnan luottamusta." (Min. Puolanne: Korjatkaa nyt, että vuodelta 1990!) — Herra puhemies! Arvoisalla ministerillä on tilaisuus puolustaa omaa kantaansa puheenvuoroni jälkeen.

Ajattelin nyt käyttää puheenvuoron, jossa arvostelen hallituksen toimia verotuksessa, verotuksen valmistelussa ja myös siltä osin kuin kysymyksessä ovat vuoden 1991 asteikot ja vuodeksi 1991 säädettävä tulo- ja varallisuusverolaki. Kaikkien näiden toimien osalta hallituksen linja on, niin kuin ed. Heikkinen osoitti, suurituloisia suosiva. Sitä eivät tee toiseksi ministeri Puolanteen vakuutukset siitä, että on joku guru, johon me emme usko, joka tutkii verotuksen vaikutuksia tavalla, jotka eivät pidä paikkaansa ja jotka ovat tarkoituksenmukaisia ja hallituksen toimesta johtavat vääriin johtopäätöksiin.

Minä esitän hallituksen itsensä tuottaman käyrän, jossa hallitus sanoo, että tämä kuvaa verotuksen tulonjakovaikutuksia. Tämä oli mukana budjettiesityksen liitteissä. Tilanne on se, että tämä käyrä nousee johdonmukaisesti ylöspäin. Koko hallituksen verovalmistelun ongelma on se, että käyrä loppuu noin 270 000 markan kohdalla, jolloin se hyppää ylöspäin. Tätä hyppäystä hallitus ei suostu myöntämään eikä suostu tutkimaan eikä pane hallituksen veroguruja tutkimaan. Tältä osin verotuksen valmistelu ja siihen liittyvä tilastojen ja tiedon tuotanto on ollut puutteellista ja harhaanjohtavaa ja myös ministerin vastuulla.

Ministeriä pelottavat nämä vaikutukset, jotka liittyvät verotuksen tulonjakoon. Tulonjako on verouudistuksen kaikkein ongelmallisin asia, niin kuin ed. Heikkinen sanoi

ja kuten keskustapuolueen ed. Pekkarinen on täällä useamassa aikaisemmassa keskustelussa korostanut ja mikä on myös meidän kantamme. Hallituksen verouudistus kaatuu tulonjaon tuottamiin ongelmiin. Erityisen suuria tulonjako-ongelmat ovat siltä osin, että hallitus tutkii tuloverotuksen vaikutusta. Tämä käyrä, joka tässä on, pitää sisällään lapsilisien korotuksen vaikutuksen tulonjakoon.

Se, mikä on jätetty tutkimatta, on liikevaihtoveron korotuksen vaikutus tulonjakoon. Siltä osin, ministeri Puolanne, kaikki nämä hallituksen tuottamat käyrät ovat väärä, valheellisia, ne eivät ole tulonjakokäyriä lainkaan. Liikevaihtoverotusten vaikutuksen ulottaminen näihin käyriin muuttaisi tulonjakoa sillä tavalla, että pienituloiset häviäisivät, osa ihmisistä menisi negatiiviselle puolelle ja suurituloiset hyötyisivät edelleenkin enemmän ja huomattavasti suuremääräin kuin hallitus tämän käyrän perusteella sanoo heidän hyötyvän. Tämän takia ehdotan hyväksyttäväksi myös seuraavan perustelulausuman:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää verouudistuksensa tulonjakovaikutukset myös välillisen verotuksen osalta, mihin asti pidätytään liikevaihtoveron pohjan laajenukselta ja kiinteistöveron säätämiseltä."

Näitä uudistuksia, joilla on kielteisiä tulonjakovaikutuksia, liikevaihtoveron pohjan laajennus ja kiinteistövero, ei pidä toteuttaa myöskään vaalien jälkeen. Me vastustamme niiden toteuttamista kielteisten tulonjakovaikutusten takia. Toivoisimme, että hallitus tuottaisi eduskunnan päätöksentekoon pohjaksi tietoa tällaisen välillisen verotuksen vaikutuksista tulonjakoon, koska sillä on olennaisia vaikutuksia tulonjakoon. Tämä asia pitää tutkia. Sen jälkeen luulisi, että hallituspuolueilla on myös mahdollisuus ottaa kantaa tulonjakovaikutuksiin eri tiedon varassa kuin hallitus tällaisten käyrien muodossa antaa. Jos hallitus haluaa säätää palvelut liikevaihtoverolle, mitä se nyt valmistelee, ja jos hallitus haluaa säätää kiinteistöveron, niin ne ovat sen tyyppisiä veroja, että ne murentavat Suomessa oikeudenmukaisen tuloverotuksen pohjaa. Jos puhutaan verouudistuksen vaikutuksista, niin on täysin kohtuutonta ja väärin, että näitä vaikutuksia ei oteta huomioon tehtäessä päätöksiä.

Herra puhemies! Mitä tulee verohallituk-

sen viivästyksiin, niin kyllä on kohtuutonta väittää, että hallitus olisi täysin syytön niihin ongelmiin, joita verohallinnossa on aiheutunut. Kyllä tässä helposti tulee se mielikuva, että veronpalautusasiassa hallitus on ajautunut sellaisiin vaikutuksiin, joita se ei ole halunnut.

Hallitushan teki kaikki valmistelut tulevia vaaleja varten siihen suuntaan, että vaalien alla kansalaisille tulisi veronpalautuksia. Verorennakoita pidätettiin vuoden 1990 tammi — helmikuussa vanhojen korotetun verotuksen taulukoiden mukaan ja siltä osin kerättiin veropottia, joka piti palautettaman ennen vaaleja kansalaisille. Mutta verouudistus näyttää tältäkin osin karanteen hallituksen käsistä. Veronpalautuksia tulee kansalaisille vähemmän kuin veromatkäytyksiä, ja on hyvin helppo yhtyä niihin arvioihin, joiden mukaan nyt ollaan tarkoituksellisesti siirtämässä verotuksen valmistumista ohi vaalien.

Jos veronpalautuksia on vain 7 miljardia markkaa, mutta veromatkäytyksiä 8 miljardia markkaa, tämä on kiusallinen tosiasia hallitukselle ja aivan toisenlainen tulos siitä verotuksen ennakonpidätyspolitiikasta, jota tämä hallitus on harjoittanut. Haluttiin veronpalautuksia, mutta verotuksen yleisistä kiristymisvaikutuksista johtuen niitä veronpalautuksia ei olla saamassa.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä kiinnitän huomiota vielä nyt käsillä olevan tulo- ja varallisuusverolain yhteydessä säädettävään korkojen verovähennysoikeuden vähentämiseen. Se tulee saattamaan ensi vuonna lukuisia ihmisiä taloudellisiin vaikeuksiin erityisesti siinä tilanteessa, kun lähdeveron säättämisen myötä korkotasoa uusien lainojen osalta kohoaa, ja myös siltä osin kuin kolmen vuoden viitekorkoihin sidotut lainat kallistuvat 3—4 prosenttiyksikköä. Se on kaikki ihmisille sellaista nettomääräistä korkomenoa, joka ei ole verovähennyskelpoista rahaa, koska verovähennys on käytetty jo useimmilla näillä ihmisillä loppuun. Hallitus tulee tällä tavalla tuottamaan kansalaisille suuria taloudellisia ongelmia ensinnä ajamallaan korkoloukkuun ja sen jälkeen jättämällä vielä lievittämättä niitä vaikutuksia, joita tällä on kansalaisten sosiaaliseen vointiin.

Ed. Sasi käytti eilen hallitusta puolustelemaan puheenvuoron, jossa hän kertoi hallituksen saavutuksista, mutta jätti mainitsematta

ne kielteiset piirteet, joita hallituksen politiikalla on ollut. Korkotasoa on noussut ennätysellisen korkealle, vaikka hallitusohjelmassa luvattiin, että korkotasoa pyritään alentamaan.

Vaihtotaseen vaje on erityisen ongelmallinen ja aiheutuu myös korkeasta korkotasosta. Mitä korkeampi korkotasoa, sitä vaikeampi vaihtotaseongelma. Myös kokoomuslaiset jättävät mainitsematta ne kielteiset vaikutukset, joita hallituksen politiikalla on ollut pörssin kehitykseen ja pörssiosakkeiden hintatasoon. Tämä hallitus on romahduttanut Suomessa Helsingin arvopaperipörssiin. Tämän hallituksen seurauksena Suomessa on tapettu toimivat arvopaperimarkkinat, ja tämä hallitus on sillä tavalla jättänyt huomioon ottamatta pääomamarkkinoiden liberalisoinnin vaikutuksen maamme pääomamarkkinoiden toimintaan.

Herra puhemies! Täytyy lopuksi sanoa, että hallitus ei nauti luottamustani. Mutta koska käsillä oleva asia on sen tyyppinen, että verolakeja pitää säätää maahan, pitää olla asteikot ja pitää olla tulo- ja varallisuusverolaki, ehdotan sitä aikaisemmin esittämäni ponsilausemaa, jonka mukaan tässä yhteydessä otettaisiin kantaa luottamuslauseäänestyksessä vain niihin sotkuihin, joita verohallinnossa on valtiovarainministeriön alaisuudessa tapahtunut. Mielestäni johdonmukainen ja ainoa kannanotto tässä tilanteessa on se, että katsotaan ministeri Puolanteen luottamus.

Tietysti eduskunta on siinä mielessä ongelmallinen paikka, että eihän täällä tosiasiallisesti mitata ministereiden luottamusta, niin kuin kävi esille ministeri Suomisen tapauksessa. Ministeri Suominen oikein raskaasti möhli telakkauudistuksen ja oli vastuullinen siitä, että suomalainen telakkateollisuus on joutunut todella suuriin vaikeuksiin, ja on vastuussa omalta hallinnonalaltaan siitä, että valtiolle tulevat maksuun suuret telakkataukukset, joita on vastuuttomasti myönnetty tietyille yksityisille tahoille. Tästä eduskunta tuotti ministeri Suomiselle luottamuslauseen. Aivan samoilla perusteilla minä luulen, että hallituspuolueiden edustajat eivät uskalla tuomita edes ministeri Puolanteen toimintaa: valvontavetäjäisyyden laiminlyömistä ja virheellistä toimintaa tässä kysymyksessä. On mahdollista, että hallituspuolueiden edustajat tuottavat ministeri Puolanteelle luottamus-

lauseen täällä suoritettavassa äänestyksessä, mutta vastuu tulee silloin myös muille hallituspuolueille niistä sotkuista, joita verohallituksessa on aiheutunut.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoroon ja pöydille jaettuihin perustelulausumachdotuksiin viitaten totean, että minulla on tähän saakka ollut sellainen käsitys, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä vastustaisi kiinteistöveroa. (Ed. Tennilä: Kyllä!) Nyt kun luen tämän ed. Seppäsen nimellä jaetun 1) perustelulausumaesityksen, niin tämän sanamuotohan kuuluu näin:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää verouudistuksensa tulonjakovaikutukset myös välillisen verotuksen osalta, mihin asti”, siis huomata, mihin asti, ”pidätään liikevaihtoveron pohjan laajennukselta ja kiinteistöveron säätämiseltä.”

Siis tämän selvityksen jälkeen te annatte tämän pönten perusteella luvan säätää sekä liikevaihtoveron pohjan laajentamisen että myös kiinteistöveron. Onko tämä teidän tarkoituksenne vai onko tässä tapahtunut vahinko? Nimittäin me ehdottomasti vastustamme SMP:ssä kiinteistöveron säätämistä.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun tulonjakoa ajatellaan verouudistuksen yhteydessä, kyllä se minusta on hämmästyttävän hyvin onnistunut, kun on päästy suhteellisen pieniin eroihin. Joitakin kymmenesosaprosenttien eroja on tulonjaossa. Ilmeisesti alkupäässä on paljon semmoisia, jotka ovat voittaneet enemmän, kun veroa ei oteta enää ollenkaan, ja loppupäässä, jos ei myyntivoittoveroja ja muita oteta niin reippaasti kuin ne todellisuudessa siellä kohdistuvat ihmisiin, niin näyttäisi, että siellä ehkä vähän enemmän jää suhteellisesti käteen.

Kaiken kaikkiaan sanoisin, että jos tätä verouudistusta ei olisi tehty, Suomi olisi todella hankalassa asemassa lähivuosina, kun meille tulee kova kilpailu työpaikoista. Jos Euroopassa tarjotaan mielenkiintoista työtä, hyvää palkkaa ja vähemmän verotusta, varmaan hyvin monet ihmiset menevät mielellään sinne töihin. Silloin täällä kyllä palkat tasoittuvat, mutta valitettavasti järkeä menee aika paljon pois, niin että järki ei tasoi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kettusen kuulo ei nautti luottamustani. Selitin aikaisemmin, että vasemmistoliitto vastustaa kiinteistöveron säätämistä ja vastustaa liikevaihtoveron pohjan laajennusta. Tämä lausuma on tulkitettava niin, että näihin toimenpiteisiin ei pidä ryhtyä. Ed. Kettunen, puhujakorokkeelta juuri selvitin, miten toivoisin, että myös hallituspuolueet muuttaisivat kantaansa tässä asiassa sen jälkeen, kun nämä selvitykset tulevat, eivätkä hallituksen nimissä edes toisi tällaista selvitystä eduskunnan päätettäväksi. Tämä on tämän lausuman sisältö, ja sen selitin tuolta ja olisin toivonut, että ed. Kettunen olisi kuunnellut, mitä sanoin.

Vielä haluan tähän yhteyteen todeta sen, että kiinteistöveron valmistelu on tapahtunut SMP:n ollessa hallituksessa, SMP:n ministerien ollessa mukana kiinteistöverovalmistelussa siinä yhteydessä, kun harkintaverosta on luovuttu, eivätkä SMP:n ministerit ole tietääkseni hallituksessa esittäneet sellaisia näkemyksiä, että kiinteistöveroa ei pitäisi säätää kunnallisen harkintaveron poistamisen yhteydessä. Tältä osin ed. Kettunen edustaa nyt aivan erilaista linjaa kuin SMP on edustanut hallituksessa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eduskunta äänesti viime perjantaina vasemmistoliiton kansanedustajien toivomusaloitteesta, jossa nimenomaan ehdotettiin eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus keskeyttäisi valmistelut kiinteistöveron osalta ja luopuisi suunnitelmista kiinteistöveron toteuttamiseksi. Vasemmistoliiton kaikki kansanedustajat äänestivät tämän toivomuksen puolesta, samoin SMP:n edustajat. Mutta sikäli kuin nyt oikein muistan, muista ryhmistä ei tälle toivomukselle kannatusta tullut.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen puhuu muunnettua totuutta tai sitten hän ei ole tietoinen asioista. Todella kiinteistöveroa on hallituksen tai ainakin virkamiesten toimesta valmisteltu jo useamman vuoden ajan, mutta kun SMP:n eduskuntaryhmä sai ensimmäisen luonnoksen käsiinsä, me ilmoitimme välittömästi, että me emme tule tällaista hyväksymään. Sen johdosta hallitus ei tähän saakka ole kiinteistöveroesitystä eduskunnalle an-

tanut. Myös SMP:n ministeri valtioneuvoston sisällä on ollut kiinteistöverosta täysin kielteisellä linjalla niin kauan kuin meillä valtioneuvostossa paikka oli.

Edelleen totean, että mikäli eduskunta hyväksyy tällaisen perustelulausuman, mitä ed. Seppänen on esittänyt, se tarkoittaa silloin hallitukselle valtakirjaa jatkaa kiinteistöveron valmistelua ja tuoda kiinteistövero tänne, ja tämä on jopa ennakkokanta eduskunnalta, että kiinteistövero täällä hyväksytäisiin. Mitkään selitykset eivät muuksi muuta tätä tekstiä. Minä toivoisin, että ed. Seppänen muuttaisi tämän tekstin paremmaksi niin, että mekin voisimme olla täysin rinnoin tätä tukemassa.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen viittasi siihen, mitä SMP:n edustaja valtioneuvoston jäsenenä on tehnyt siinä vaiheessa, kun kiinteistöveroesitystä valmisteltiin. Voin todeta kyllä sen, että me vastustimme sitä ja myös RKP:n edustajat suhtautuivat siinä vaiheessa kielteisesti, kun esityksiä ja laskelmia esitettiin. Sen johdosta myös SMP:n eduskuntaryhmä sopi pääministeri Holkerin kanssa aikoinaan, että tämä hallitus ei tule antamaan esitystä. SMP on vastustanut siellä valmistelua jyrkästi nimenomaan sen jälkeen, kun niitä laskelmia tuotiin esiin siinä muodossa kuin valtiovarainministeriön virkamiehet niitä toivat.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Verovalmistelussa on aiheutettu sotku. Veronpalautukset viivästyvät kuukausikaupalla. Joku on vastuussa. Parlamentaarisen järjestyksen mukaan viime kädessä vastuussa on veroministeri (Ed. Virolainen: Ulla Puolanne!) Ulla Puolanne. (Ministeri Puolanne: Ei kukaan kiellä sitä!) — Te ette kiellä sitä vastuutanne? (Ministeri Puolanne: En kiellä!) — No, mitä te aiotte tehdä? Erotta itse vai pitääkö teille antaa epäluottamuslause? (Ministeri Puolanne: Pitää antaa!) — Pitää antaa. Ette lähde, vaikka tiedätte epäonnistuneenne. (Min. Puolanne: En!) — Jaaha, erikoista parlamentarismia.

Mutta kun ette lähde, kannatan ed. Seppäsen epäluottamuslause-esitystä eli perustelulausumaehdotusta, jossa todetaan, että veroministeri ei nauti eduskunnan luottamusta. Jonkun on otettava vastuu tällaisista sot-

kuista. Jos ei joku ymmärrä ottaa, eduskunnan pitää asiat järjestykseen laittaa.

Annan kannatukseni ed. Seppäsen esitykselle sitäkin suuremmalla syyllä, kun veroministerin johdolla on maassa harjoitettu sellaista veropolitiikkaa, jolla verotuksen painopiste on merkittäväällä tavalla siirtynyt suurituloisilta pienituloisempaan kansanosaan. Tässä on käytetty kolmea eri keinoa linjan läpiviemisessä. Ensinnäkin korkeinta marginaaliveroprosenttia valtionverotuksessa on alennettu nyt useampaan kertaan. Kun tämä hallitus aloitti, korkein marginaaliveroprosentti oli 51 prosenttia, nyt se on 41 ja putoaa 39:ään. Tämä viimeisin marginaaliveron alennus tulee tarkoittamaan sitä, että 30 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevalle vuositasolla helpotus on 6 000 markkaa. Veropolitiikka valtionverotuksen puolella on todella isotulaisia suosivaa valtionverotuksen progression oikaisun seurauksena. Sitä ei varmasti kukaan voi kiistää. Prosentit ovat prosentteja, kun ne muutetaan markkoiksi, niin isotulaisille markkoja tulee käyttöön paljon enemmän.

Verotuksen progressiivisuus on vähentynyt toisaalta sen vuoksi, että välillistä verotusta Suomessa kiristetään kaiken aikaa. Muutoinkin meillä välillisen verotuksen osuus on selvästi Oecd-maita korkeampaa. Meillä kerätään noin 40 prosenttia veroista välillistä verotusta käyttäen, ja niin kuin kaikki tietävät, välillinen verotus on raskaampaa pieni- ja keskitulaisille ja varsinkin lapsiperheille suhteellisesti kuin suurituloisille. Aivan selvästi tältäkin osin kysymys on suurituloisia suosivasta veropolitiitisesta linjauksesta. Holkerin hallitus on nostanut liikevaihtoveroa nyt jo kaksi kertaa. Sen ei pitänyt nostaa kertaakaan. Täällä oli kerran veroministerinä ja valtiovarainministerinä Erkki Liikanen, joka tältä paikalta vannoi, että tämä hallitus ei tule liikevaihtoveroa nostamaan. Se oli vaalikauden alkupuolta. Kaksi kertaa samaa liikevaihtoveroa on kuitenkin nostettu.

Seikka, joka näissä keskusteluissa jää huomiotta, joka kuitenkin vaikuttaa kokonaisverotuksessa erittäin paljon, on se, että kuntaverotus on kiristynyt koko ajan. Jopa sadat kunnat ovat nostaneet veroäyriään ja ”kunnallisia välillisiä veroja” eli kunnallisia taksoja ja maksuja on korotettu kunta kunnalta. Sielläkin käy niin, että kun kunnallisvero on jakovero, rasitus siirtyy pikkuhiljaa pienitu-

loisempaan suuntaan, kun kuntaverotus kiistyy.

Kaiken kaikkiaan meillä tapahtuu niin, että verotuksen progressiivinen luonne heikenee, ja tästä on seurauksena se, että verotuksen tulonjakoa tasaava vaikutus vähenee. Minusta on ihan selvä, että sellaiseen linjaukseen ei voida mennä, että verotusta vastaan ylipäättään kategorisesti ollaan, koska silloin saatetaan vaaraan sosiaalivaltio ja sen kehittäminen. Veroja on kerättävä. Kysymys on vain siitä, keneltä niitä peritään, minkälaisin prosentein ja minkälaisin periaattein.

Minusta Holkerin hallituksen verolinja on todella kyllä hyvin selkeä. Se on ministeri Ulla Puolanteen selkeyden omaava. Se on johdonmukaista, yksiniittistä ja suoraviivaisesti etenevää, mutta se on suurituloisia suosivaa. Siitä linjasta ei ole epäselvää.

Täällä jo todettiin aikaisemmin, että juuri verotuksessa sosialidemokraatit ovat jääneet alakynteen, kun hallituksessa sylipainia on käyty. Näin minustakin on tapahtunut.

Mitä tulee jatkoon, niin jatkoa täytyy seurata. Niin paljon verohelpotuksia suurituloisille on jaettu, että jotakin uuttakin pitää keksiä. Nyt kun vielä kunnilta otettiin harkintavero pois, sillekin puolelle pitää jotakin uutta löytää. Ja mitä se tulee olemaan? Se tulee olemaan kiinteistövero, ilman muuta vaalien jälkeen säädettävä kiinteistövero, jos kansa sille linjaukselle valtakirjan antaa tulevilla vaaleissa.

Minä en usko, että se oli SMP, joka torjui kiinteistöveron tällä vaalikaudella. Kyllä se oli pienikiinteistöväen liike, joka Ulla Puolanteen ja kumppanit säikäytti. Kemissä yksistään esimerkiksi oli parisataa mökkiläistä kokouksessa, kun tuli tietoon, että kiinteistöveroa ollaan säätämässä, ja samanlaisia kokouksia oli kautta maan. Kyllähän se tietysti pani hallituksen ajattelemaan. Siellä aika monet kansanedustajat sitoutuivat siihen, että tulevat vastustamaan kiinteistöveroa. Tässä näkyy minusta se, mikä merkitys ihmisten omalla suoralla vaikuttamisella on, ja jos se jatkuu ja voimistuu, kiinteistövero voidaan vielä torjua. Mutta jos vähänkään periksi annetaan, niin varmasti vielä kiinteistöverokin läpi painetaan.

Tässähän on kysymys siitä, että kunnilta otettiin nyt pois harkintavero-oikeus suuryhtiöitten suuntaan. Esimerkiksi Lapissa tämä

tiesi kunnille kymmenien miljoonien markkojen menetystä. Kunnat ovat saaneet lupauksen siitä, että ne saavat uuden veron, kiinteistöveron, 95 prosenttia komiteamietinnön mukaan kiinteistöveron tuotosta menisi kunnille. Se kiinnostaa kuntia, ainakin kunnanjohtajia, ja on pelättävissä, että vaalien jälkeen se nopeasti runtataan läpi.

Kiinteistövero lisäisi merkittävästi asumiskuluja. Se on aivan selvää. Sehän ulottuisi paitsi kaava-alueille myös kaava-alueiden ulkopuolelle. Minä luulen, että ministeri Ulla Puolanteella tämä esitys on jo valmiina, vaikka verosotku muuten on selvittämättä, mutta eipä ole rohkeutta sitä ehdotusta lyödä pöytään. Luulenpa, että kiinteistöveroesitys on valtiovarainministeriössä valmiina, niin kuin on varmasti valmiina esitys myös liikevaihtoveropohjan laajentamisesta palveluihin. Olen siitäkin ihan varma. Nyt vain vaalien alla näitä ratkaisuja ei arvata tänne tuoda, mikä poliittisesti tietysti heidän kannaltaan on aivan ymmärrettävää, koska ne osoittaisivat, mistä tässä koko verolinjauksessa on kysymys.

Minusta tällainen veroministeri ei todellakaan voi nauttia eduskunnan luottamusta, ja kannatan siis ed. Seppäsen täällä tekemää ministerin vaihtamishdotusta.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Täysin selvää kaiketi on, että yleisen eurooppalaisen parlamentaarisen ajattelun mukaan sentapaisten sotkujen jälkeen, mitä verohallinnossa on tapahtunut viimeisen vuoden kuluessa ja myös sellaisen sorttisten verotuksen materiaalistien, sanoisiko sisältöomöhläysten jälkeen, mitä on tapahtunut, jonkun täytyisi tulla ja ottaa poliittinen vastuu. Minusta on ihan miellyttävää kuulla sinänsä, että ministeri Puolanne tässä ainakin jonkinlaisessa repliikkipuheenvuorossa huusi väliin, että hän kantaa poliittisen vastuun. Johtopäätökset, mitä tuo kantaminen käytännössä merkitsee, ovat ainakin toistaiseksi meidän tietymättömissämme. Ehkä myös tämän keskustelun aikaan kuullaan vähän konkreettisemmin, mitä se käytännössä merkitsee.

En käy näihin sotkuihin enää kajoamaan. Eri yhteyksissä niistä on keskusteltu. Ed. Heikkinen puheenvuorossaan toi niitä esille tavalla, joita väitteitä en ole huomannut enempää ministeri Puolanteen kuin ministeri Louekoskenkaan juuri pystyneen vääräksi

todistamaan. (Min. Puolanne: Jos ette ymmärrä, niin eihän sille mitään voi!) Minusta olisi paikallaan, että ministerit kertovat ja erittelevät kohta kohdalta, jos ed. Heikkisen väitteet eivät pidä paikkaansa.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton toimesta näihin sotkuihin viitaten on täällä esitetty epäluottamuslausetta ministeri Puolanteelle. (Ed. Hokkanen: Sillähän se ratkeaa!) Keskustan eduskuntaryhmän mielestä tämä asia ei ole aivan näin yksinkertainen. Ei aivan niin yksinkertainen, että ministeri Puolanne pantaisiin hallituksesta lähtemään. Voi olla, että tämän verouudistuksen teknisen ja nimenomaan tietokonejärjestelyjen teknisen uudistuksen osalta vastuunkantaja on selvästikin ministeri Puolanne, mutta mitä verotuksen materiaaliseen uudistamiseen tulee, niin eihän siitä ministeri Puolanne kannaa vastuuta, vaan siitä ymmärtääkseni kantaa vastuun ykkösministeri, joka aiemmin oli Liikanen ja tällä hetkellä ministeri Louekoski. Minusta on vaikea sanoa, että vain ministeri Puolanne kantaisi vastuun. Vaikka hän itse tarjoutuukin vastuunkantajaksi, niin ei voi asettaa yksin häntä vastuuseen siitä, mitä on verouudistuksessa tapahtunut.

Aivan kuten pitkäaikainen parlamentaarikko Virolainen täältä sanoi, koko hallitus tästä näyttäisi kantavan aikamoisen vastuun. (Ed. Virolainen: Kyllä!) Voi olla, että hallituksen sisällä vielä vastuupainotukset ovat sellaisia, mitä ministeri Puolanne on sanonut, mutta pitkälti koko hallitus kantaa vastuun siitä, mitä näissä möhläyksissä on tapahtunut.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, keskustan eduskuntaryhmä ei tule äänestämään ed. Seppäsen epäluottamusponnen puolesta, mutta meille on toki vaikea äänestää myöskään hallituksen puolesta, ja tästä syystä tulemme painamaan tässä äänestyksessä tyhjää nappia.

Keskustan eduskuntaryhmälle riittää se, että yksi tämän Holkerin hallituksen vastuunkantaja livahti hallituksesta muutama kuukausi ennen vaalikauden päättymistä, se, että SMP sieltä lähti. Ei ole oikein ja paikallaan, että toinen ministeri livahtaa vastuunkannosta muutama kuukausi ennen kuin tämä hallitus työnsä lopettaa ja eduskuntavaalit ovat edessä. Jos joku lähtee, lähteköön koko hallitus, näin lähellä vaaleja kun kuitenkin ollaan.

Mitä tulee asioihin, joista tässä yhteydessä on keskusteltu, lähinnä verouudistuksen tulonjakovaikutuksiin ja verotuksen myöhästymiseen, pari sanaa molemmista vielä.

Ensinnäkin verotuksen myöhästymisen osalta ei voi välttyä siltä ajatukselta, että kun aiemmissa vaiheissa monissa käännteissä näytti siltä, että verotus valmistuu ennen vaaleja ja julkisuuteen saadaan varmat tiedot, miten vuonna 1989 kävi, ja nyt kun ennakkotutkimukset näyttävät todellakin siltä, että lisäveroja tulee reilusti enemmän kuin palautuksia, voi hyvinkin olla, että tämän tietoisuuden vallitessa hallitus on omalta osaltaan halunnut siirtää lopullisten tietojen julkitulemista yli vaalien. Minä toivon, että olen väärässä tässä asiassa (Min. Puolanne: Olette väärässä!), mutta tällainen epäily käy mielessä, ja toivon todella, että epäilyni on aiheeton.

Mitä tulee verouudistuksen tulonjakovaiikutuksiin, niistä täällä tämän asian kahdessa aiemmassa käsittelyssä on paljon puhuttu. En kajoa kuin yhdeltä pieneltä osalta tähän keskusteluun, ja se on se kohta, jonka ministeri Puolanne sanoi täällä näiden lakien toisessa käsittelyssä. Hän sanoi, että ei voi tarkastella verouudistuksen vaikutuksia pelkästään verotuksen näkövinkkelistä, vaan hallitus alun perin lähti siitä, että myös sosiaaliset tulonsiirrot on otettava samaan tarkasteluun mukaan, aivan oikein.

Jos ja tällä tavalla tarkastellaan, että samalla katsellaan myös sosiaalisia tulonsiirtoja, siinä tapauksessa toivoisin, että hallitus ei erikseen alleviivaisi sitä, kuinka lapsilisät ovat nousseet niin ja niin paljon. Silloin kun sosiaaliturvasta ja sosiaalipolitiikasta keskustellaan, hallitus muistaa vetää esille, kuinka lapsilisät ovat nousseet niin ja niin paljon, eivätkä kerro, että ne ovat nousseet sen takia, että verouudistuksen yhteydessä erilaisia perhepoliittisia vähennyksiä on heikennetty jnp., ja että niiden kompensatioksi on suoria tulonsiirtoja annettu. (Min. Puolanne: Eivät ne ole kompensatioita!) Siis kun lapsilisä on korotettu tämän hallituksen aikana, älköön näitä korotuksia käytettävä väitteinä samaan aikaan perhepoliittisen tuen parantamisesta ja toisaalta myös tämän verotuksen epäonnistumisen katteena. Jompanakumpana niitä voi käyttää, mutta ei mielestäni samanaikaisesti molemmissa.

Arvoisa puhemies! En enempää näistä

tulonjakovaikutuksista ja muusta, koska todella eri yhteyksissä niistä on paljon puhuttu.

Haluan muutamalla sanalla vielä kajota budjetin palautekeskustelussa ministeri Louekosken käyttämään puheenvuoroon. Ministeri Louekoski kertoi puheenvuorossaan, että keskustan vastalause tulo- ja varallisuusverolakiin merkitsee sitä, että tulopuolella menetyksiä hallituksen esitykseen verrattuna on 6,3 miljardia markkaa. En olisi puuttunut tähän asiaan tässä yhteydessä, mutta kun maan johtavin päivälehti Helsingin Sanomat kirjoitti tämän asian julkisuuteen, oli pakko muutamalla sanalla asiaan kajota. Minulla on keskustan vastalause kädessäni, jokainen pykälä, minkä olemme toisin esittäneet kuin hallitus omassa esityksessään. Tässä on useampia pykäläiä, mutta yritän käydä ne nopeasti läpi ja katsella miten asia pohjimmiltaan on. (Ed. Hokkanen: Kiristyykö siinä vero?) — No, minä kohta kerron.

Ensinnäkin kaiken kaikkienensa monet näistä pykäläistä ovat vaihtoehtoisia toisilleen sillä tavalla, että jos ei tietty perhepoliittinen vähennys onnistu, sitten jossakin myöhemässä vaiheessa tuleva toinen vähennys vain siinä tapauksessa olisi tullut meidän esitykseemme mukaan. Vaikka heitetään pois vaihtoehtoisuuskin ja tarkastellaan vastalauseitamme, johtopäätökset ovat seuraavantapaisia:

Ensinnäkin merkittävämpiä muutoksia, jotka ovat yli 10 miljoonan suuruisia muutoksia hallituksen esitykseen verrattuna: Ensimmäinen tällainen on tulo- ja varallisuusverolain 69 §, joka koskee omaisuuden luovutusvoittoa. Hallitus esittää, että veronalaista tuloa on 50 prosenttia laskennallisesta luovutusvoitosta. Keskusta esittää, että selalaista on 40 prosenttia siten, että ns. vapaan osuuden määrä on meillä 1 miljoona markkaa, kun se hallituksen esityksessä on 220 000 markkaa. Kustant ja hallituksen vaihtoehdon ero on ilmeisesti suurin piirtein 100 miljoonaa markkaa.

Seuraava merkittävämpi poikkeama keskustan vastalauseessa hallituksen esitykseen nähden koskee asuntotulon veron poistamisesta. Keskusta esittää vastalauseessaan, että se poistetaan, jonka vaikutus on noin 100 miljoonaa markkaa, hallituksen esityksen mukaan muistaakseni 120 miljoonaa mark-

kaa, hallituksen esityksen perusteluissa. Keskusta esittää sen poistamista.

Seuraava merkittävämpi muutos, joka on kieltämättä aika merkittävä, on se, että keskusta esitti vastalauseessaan, että matkakustannusten omavastuuosuus poistettaisiin ja yläraja olisi 16 000 markan sijasta 19 000 markkaa. Omavastuun poistaminen matkakustannusvähennyksissä merkitsee aika paljon, kieltämättä. (Min. Puolanne: Mikä on aika paljon?) — Teidän, ministeri Puolanne, virkamiehenne arvion mukaan se on lähes puoli miljardia markkaa. Se on aika iso summa, minä myönnän sen, mutta se on suurin yksittäinen summa meidän ja teidän tulo- ja varallisuusverolakiesitysten vertailussa.

Seuraava merkittävämpi erillaisuus keskustan ja hallituksen esityksessä koskee sairauskuluvähennystä. Olemme siinäkin esittäneet omavastuun poistamista. Sen vaikutus on tiettävästi noin 150 miljoonaa markkaa. Tietolähteenä on jälleen valtiovarainministeriön esitys. Nimenomaan omavastuun poistaminen on noin 150 miljoonaa markkaa.

Seuraavat erot koskevat lähinnä perhepoliittisia vähennyksiä, ja niiden kohdalla keskustan ja hallituksen mallin välillä on ilmeisesti noin 300—400 miljoonan markan suuret erot.

Viimeiset merkittävämät kohdat liittyvät sellaisiin vähennyksiin kuten valtionverotuksen invalidivähennys, jota keskusta ei esitä poistettavaksi, toisin kuin hallitus, jonka merkitys on muutama kymmenen miljoonaa markkaa. Se vähennys on 660 markkaa vuodessa, joka verosta tehdään kaiken kaikinensa.

Tässä merkittävimmät niistä muutoksista, joita keskusta on vastalauseessaan hallituksen esitykseen nähden esittänyt. Olisin toivonut, että valtiovarainministeri Louekoski, nimenomaan hän, koska hän tuon väitteen esitti, olisi tullut julkisuuteen ja vähän tarkemmin perustellut väitteitään, kun tällaisia on julkisuuteen esittänyt.

Arvoisa puhemies! Muutoin tätä tulo- ja varallisuusverolakikeskustelua en olisi halunnut käydä, mutta ministeri Louekosken mainittu puheenvuoro väistämättä tänne korokkeelle toi.

Ed. Luttinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niihin lukuihin, joita ed.

Pekkarinen juuri esitti ja väitti niiden olen valtiovarainministeriön virkamiehen laskelmia keskustapuolueen aiheuttamista vähennyksistä, haluan todeta, että myös minä olen laskettanut valtiovarainministeriön virkamiehillä keskustapuolueen ehdotusten vaikutukset budjettiin, ja sen mukaan tulo- ja varallisuusverolaista aiheutuu tulojen vähennyksiä valtiolle 4,1 miljardia, kunnille 1,8 miljardia, Kansaneläkelaitokselle ja kirkolle 400 miljoonaa eli yhteensä 6,3 miljardia markkaa. Sen lisäksi on vielä otettava huomioon, että liikevaihtoveron kautta aiheutuu tulonmenetyksiä 800 miljoonaa, ja kun lähdevero tulee yksivuotiseksi, arvioidaan, että sitä kautta valtiolle jää tulematta 300 miljoonaa markkaa ensi vuonna. Nämä tekevät yhteensä 7,4 miljardia markkaa, ja kun keskustan taholta on esitetty lisäyksiä budjettiin 970 miljoonan markan edestä, niin pääsemme budjettivajeeseen, joka on yli 8 miljardia markkaa. En ymmärrä, miten keskusta vajauksen täyttää. Vajauksien aiheuttaminen on tietysti hyvin yksinkertaista, mutta niiden täyttäminen on paljon vaikeampaa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Luttinen provosoi aluksi vastaamaan budjettivajeeseen, mitä hän todisteli keskustapuolueen osalta. Väitän, että jos hallitus olisi toiminut siihen suuntaan, että korot maassa olisivat alentuneet, niin kuin hallitusohjelmassa sanotaan, eivätkä olisi nousseet noin 4:ää prosenttiyksikköä, jonka ne ovat nousseet vastoin sitä, mitä hallitusohjelmassa sanotaan, niin kansalaisten kulutuskykyä olisi säästynyt ainakin 8 miljardia markkaa. Tältä osin hallitus on Suomessa korkokriisisyöllinen.

Mitä tulee ed. Pekkarisen puheenvuoroon, niin minusta on tavallaan ongelmallista se, että keskusta lyö valtiovarainministeriötä, verohallitusta ja ministeri Puolannetta, lyö ja hakkaa oikein perusteellisesti puheenvuoroissa. Sitten kun tulee tosi paikka, jossa mitataan se, minkä kannan ministeriin oikein otamme, keskusta ilmoittaa, että ei se olekaan totta puhuen ministerin epäluottamuksen kannalla. Se on minusta kovin kummallinen asia ja antaa kuvan eduskunnan työskentelystä, että täällä ei ollakaan tosissaan, keskusta ei olekaan tosissaan tässä arvostelussa, vaan tämä on sanallista verbaalihysteriaa, jota pyritään lietsomaan verotuskysy-

myksissä. Sitten kun tosi paikka tulee, tehdäisiin samalla tavalla kuin ministeri Puolanne on tehnyt. Tältä osin keskustan kanta verrattuna kovaan kielenkäyttöön, jota täällä on harrastettu, tulee epäuskottavaksi, mitä tulee asioiden todelliseen muuttamiseen.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä nyt vielä ed. Seppäselle on syytä sanoa, että todella keskusta katsoo, että ei ministeri Puolanne näistä sotkuista ja verotuksen monin paikoin epäonnistumisesta ole yksin vastuussa. Se mielestämme pitää selvittää perusteellisesti, ketkä ovat syyllisiä, todennäköisesti koko hallitus. Tästä syystä vastuun säilyttäminen vain yhden ministerin harteille on kohtuutonta. Ymmärrämme tässä mielessä ministeri Puolannetta, että ei häntä nyt yksin voi panna kaikesta vastuuseen.

Mitä, arvoisa puhemies, tulee ed. Luttisen puheenvuoroon vielä, en tiedä minkälaisia virkamiehiä hän on käyttänyt, voimme yhteisesti käydä nämä läpi. Minä vielä totean, että monet näistä pykälistä, niin kuin meidän vastalauseessamme on näiden kolmen vuoden aikana sanottu ja osoitettu, ovat keskenään vaihtoehtoisia. Jos ei toinen tule hyväksytyksi, siinä tilanteessa astuu toinen tilalle. Mutta vaikka edes vaihtoehtoisuutta ei oteta huomioon, niin verovaikutukset laskelmiemme mukaan hallituksen ja keskustan mallien välillä ovat noin kahden miljardin markan suuruiset.

Ed. Laine: Herra puhemies! Osallistuin eilisiltana budjetin lähetekeskustelussa myös keskusteluun ministeri Puolanteen asemasta hallituksessa. Lausuin eilisiltana näin: "Tänään on julkisuudessa keskusteltu siitä, pitäisikö ministeri Puolanteen jättää paikkansa vai ei. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että ministeri Puolanne saa mennä. Ei meillä milloinkaan aikaisemmin ole ollut sellaista tilannetta verolaskelmien viivästymisen kanssa kuin tällä kertaa on. Milloinkaan ei ole toteutettu niin epäsolidaarista veropoliittisten ratkaisujen linjaa kuin Holkerin hallituksen aikana. Näin ollen mielestäni on lähdettävä siitä, että ei vain ministeri Puolanne vaan Holkerin hallitus kokonaisuudessaan on vastuussa tästä politiikasta. Silloin voidaan aivan yhtä hyvin sanoa, että koko Holkerin hallitus saa mennä, mutta ennen

kaikkea veropolitiikasta vastuussa oleva ministeri Puolanne.”

Kun näin eilen sanoin, olen edelleen samaa mieltä kuin olin illalla. Siksi kannatan ed. Seppäsen ehdotusta epäluottamuslauseeksi.

Ed. Pekkarinen ehkä voi olla tyytyväinen siitä, että olen käyttänyt eilisiltana hieman samanlaisia painotuksia kuin hän äsken ottaessaan kantaa tähän asiaan. Mutta jos asia todella niin on, että keskustapuolue katsoo koko hallituksen vastuulliseksi, niin miksi ei sitten keskustapuolue epäluottamuslause-ehdotusta tee koko hallitusta koskien. Tällainen kysymys tulee mieleen, vaikka en muutoin halua olla mitenkään neuvonantajan asemassa. Jokainen puolue ja ryhmä tietysti itse vastaa tekemisistään.

Lyhyesti kiinteistöveroasiasta. Kuten vastauspuheenvuorossani totesin, tämä asia oli esillä viime viikolla. Silloin perustelin aloitteeni pohjalta vasemmistoliiton näkemystä siitä, miksi kiinteistöverovalmistelut pitäisi keskeyttää ja kokonaan luopua niistä. Olen varma, ed. Kettunen, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on edelleen samalla kannalla kuin viime viikollakin äänestäessään toivomusaloitteeni puolesta.

Aina voidaan ponsilausemien muotoilusta keskustella, mutta kun olen niin varma kuin tässä nyt ilmoitin vasemmistoliiton kannanotosta tähän, niin kyllä minä kannatan ed. Seppäsen tätä asiaa koskevaa perustelulausumaehdotusta ja tulen tietysti äänestämään sen puolesta. Toivon, että näitä äänestäjiä olisi paljon ja siten voitaisiin vaikuttaa asiaan vastaisuudessa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olin ehtinyt varmasti tämän vähäisen kannanottoni sanoa paikaltanikin. Minulla nimittäin ei ole kirjoitettua puhetta, vain ed. Seppäsen ponnet, jotka olen kääntänyt eteeni nurinpäin, mutta tuolla paikalla on aina niin hermostunut olo, kun se valo alkaa vilkkua, siksi tulin tänne korokkeelle.

Vaalien läheisyys näkyy selvästi eduskunnassa. Se aiheuttaa jopa terveitäkin purkauksia. Eihän tässäkin keskustelussa ole ollut mitään moittimista verrattuna esimerkiksi eilen illalla täällä vallinneeseen uneliaaseen tunnelmaan; tämä oli huomattavasti reippaampi istunnon alku.

Verouudistuksen tuloksista on täällä kiistelty vuosikausia juupas — eipäs-menetel-

mällä puolin ja toisin. Totuus lienee kuitenkin tälläkin hetkellä se, että kukaan ei tiedä, miten verouudistus eri verotuspiirejä kohtelee, niistä varmoista kannanotoista huolimatta, mitä täällä puolin ja toisin esitetään. Ainoa varma asia on se, että sellaisten kansalaisten, jotka ansaitsevat enintään 5 000 markkaa kuukaudessa, verotus on alentunut ja se on tapahtunut jo vuoden 1988 neuvottelujen perusteella. Jokainen hallitusryhmissä olleista tietää, ainakin ministerit, että se oli Suomen maaseudun puolueen ja Pekka Vennamon ansiota, nimenomaan hänen vaatimuksestaan. Eihän hän yhtenä ministerinä tietenkään voinut ihmeitä vaatia. Hän neuvotteli asian niin hyvin eduskuntaryhmän tukemana, että jo silloin päätettiin niistä verouudistuksen muodoista, jotka kiistämättä ovat suosineet alle 60 000 markkaa vuodessa ansaitsevia. Ja se on aivan oikein. Me olemme tyytyväisiä. Voidaan sanoa, että se on meidän ehkä suurin saavutuksemme hallitusyhteistyössä ja se on hyvä saavutus.

Mitä tulee ed. Seppäsen ponsiin, näistähän on täällä puhuttu, ed. Kettunen, ryhmämme varapuheenjohtaja käsitteli jo näitä. Ensiksi käsittelen ensimmäistä pontta, jossa puhutaan myös kiinteistöverosta. Tämä on selvästi hutaistemalla tehty, ehkä kovassa kiireessä, ja on sanamuodoltaan sellainen, jota ei voi kannattaa missään tapauksessa. Se olisi oppositiossa olevan eduskuntaryhmän ja kyllä tietysti myös hallituksessa olevan taholta suuri munaus. Meilläähän ollaan pyrkimässä pois, osin jo edistyttykin, asuntoverosta, manttaalimaksusta, katumaksusta, ja harkintaverostahan tiedämme kaikki, mikä on sen kohtalo ollut. Joku muu verotusmuoto, kun näistä luovutaan, on pakko tietysti säätää. Yhteiskunta, sekä valtio että kunnat, tarvitsevat tietyt tulot, muuten yhteiskuntaa ei voida pyörittää.

Tällä tavalla lausuttuna, kuin ed. Seppäsen perusteluissa on, se tarkoittaisi sitä, että me hyväksyisimme kiinteistöveron, jonka sisällöstä aikoinaan hallitusryhmän edustajana tiedämme varsin hyvin, se on meillä perusteellisesti käsitelty siinä vaiheessa, kun tehtiin lopullisia ratkaisuja maapaketin yhteydessä. Silloin meidän ehdoton edellytyksemme, jotta lähimme edes harkitsemaan ja äänestämään ryhmässä maapaketin jatkamisen puolesta, oli se, että kiinteistöveroesitystä, sellaisena kuin se oli hallituksessa

valmisteltu, ei tuoda tämän eduskunnan aikana. Se on täysin kohtuuton vero, joka toisi mm. 850 000 ihmistä aivan uuden verotuksen piiriin, kaikki pienmökkiläiset kaavoitettujen alueiden ulkopuolelta, ja aiheuttaisi täysin kohtuuttomia verorasitteita mm. rintamamiehille, joilla Helsingin lähistöllä on rintamatontteja, joiden verotusarvo on kohtuullisen korkea, mutta niillä asuvat henkilöt ovat pienituloisia. Tämä on vain pieni esimerkki.

Kiinteistövero on valtaosaltaan, vaikka se vaikuttaa yksinkertaiselta ja selkeältä, täysin kohtuuton ja kestämaton. Sen vuoksi eduskuntaryhmämme, niin kuin varmasti ed. Kettunen täällä on lausunut, ei voi olla näin hutaistun perustelulausuman takana, se on itsestäänselvää, tämä on täysi tosi.

Mitä tulee epäluottamuslauseeseen, olen jo aikaisemmin käyttänyt eduskunnassa puheenvuoron joitakin kuukausia sitten, jossa lähdin siitä, että minäkin olen vanhoilla suhteilla keskustellut eräiden henkilöiden kanssa verohallituksesta, jotka tietävät näistä asioista, mistä tämä kaikki johtuu. Kysymys on teknisistä sotkuista, tai mitä sanaa atk-asioissa sitten käyttäisi. Kysymys on joka tapauksessa asiasta, jolle yksi ministeri ei mahda mitään, vaikka hän epäselvää ja kyseenalaista poliittista vastuuta kantaisikin. Tämä on aivan varmaa.

Tilanne, mikä on syntynyt, on ehdottomasti vaikea ja hankala. Näin ollen ed. Seppäsen ponsilauseuman alkuosa on tietyllä tavalla oikeassa tässä asiassa, mutta johtopäätös, joka päättyy siihen, että asiasta vastaava ministeri pitäisi vaihtaa, on kohtuuton, sillä ei ole perusteita, myöskään poliittisia perusteita. Tietyllä tavalla ed. Seppänen lausuu alkuosassa oikeita asioita, mutta johtopäätös on täysin väärä ja kohtuuton tässä asiassa. Ministeri Puolannetta on ihan tarpeeksi röykytetty tästä asiasta. Kyllä me kaikki tiedämme, että häntä on osoitettu sormella, mutta tämä on kuitenkin kohtuuton, ja siitä syystä myöskään Suomen maa-seudun puolueen eduskuntaryhmä ei voi tukea tämän tyyppistä ehdotusta. Mutta niin kuin sanottu, kuten keskustan taholtakin aikanaan ilmoitettiin, alkuosa — tai ei teillä niin sanottu, mutta olen nyt tässä sanonut — tässä on oikeata, johtopäätös väärä. Sen vuoksi mekin tulemme äänestämään ”tyhjää”.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Puolanne otti itse vastuun näistä verohallinnon sotkuista päivä tai pari sitten lehdissä. Minä nyt ihmettelen, että oppositiopuolueiden edustajat käyttävät näin paljon aikaa sen todistamiseen, että ministeri ei ole syyllinen, kun hän itse ilmoittaa olevansa syyllinen näihin sotkuihin. Tässä mielessä kukin ajaa niillä hevosilla, joita on.

Mitä tulee näihin perustelulausumaehdotuksiin, ed. Aittoniemi esitti, että SMP vastustaa kiinteistöveroa. Mutta minusta tuntuu, kun nyt sillä tavalla, että SMP:lle on niin kiusallinen asia palvelujen liikevaihtoverollepano, jota he eivät ole vastustaneet vielä ollenkaan, että he koettavat tällaisella sanallisella saivartelulla välttää äänestämästä palvelujen liikevaihtoverollepanoa vastaan. Tältä osin kysymys ei olekaan mistään kiinteistöverosta ponsilauseuman yhteydessä, vaan kysymys onkin palvelujen liikevaihtoverosta, ja sitähän täällä ei ole SMP vastustanut lainkaan. Tästä vedämme tietysti sen johtopäätöksen, että kun SMP ei sitä vastusta, niin SMP on sen puolella. Tällä tavalla me voimme tietysti saivarrella näistä ponsilausemista ja erilaisista kannanotoista ja jättää huomiotta ne tulkinnat, jotka ovat luonnollisia ja tulevat sen perusteella, mitä esittäjä itse sanoo. (Ed. Kettusen välihuuto) —No, vastustakaa palvelujen liikevaihtoverollepanoa, SMP, jos uskallatte.

Mitä tulee SMP:n verolinjaan, minä esitin hallituksen käyrän. Tässä on mutka alaspäin verouudistuksen hyötyjistä niissä tuloluokissa, joita SMP sanoo hyödyttäneensä. Eli ne tuloluokat, joitten etua SMP sanoo ajaneensa, 50 000—60 000 markkaa vuodessa, ovat hyöttyneet prosentuaalisesti kaikkein vähiten hallituksen verouudistuksesta, jonka takana hallitus on ollut. SMP on siis harjoittanut sellaista tuloveropolitiikkaa, että ne ryhmät, joita se pitää tärkeinä, ovat hävinneet ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun nyt näyttää, että myös osa oppositiota lähtee puolustamaan verohallituksen virheitä ja samalla ministeriä, niin jos näissä virheissä ei ole takana poliittista tahtoa tai ihmisten tekemää, että se on teknillistä, niin kuin ed. Aittoniemi äsken

totesi, haluaisin kuulla ministerin Puolanteelta, minkä merkkiset koneet on verohallituksella, jotta kansalaiset eivät ostaisi näitä koneita enää koskaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeastaan valitan sitä, että on syntynyt sellainen tilanne ed. Seppäsen tekemän pienen virheen vuoksi, että hän joutuu laskemaan tietynlaisia hätäsellaisia ja samalla sotkeutuu verkkoonsa koko ajan entistä enemmän. Ehkä arvostelin liian kovasti tätä, meillehän tulee kaikille virheitä, totta kai, mutta emmehän me voi lähteä näiden virheiden mukaan.

Sen, mitä meidän eduskuntaryhmämme puolesta on esitetty, pitäisi olla selkeää tekstiä. Sitä ei tarvitse tulkita mihinkään liikevaihtoverosuuntaan. Me olemme selkeästi esittäneet, mitä mieltä me olemme tässä asiassa ja millä perusteilla. Totean vielä, että ainoa varma verouudistuksessa on pienituloisten saamat helpotukset, ei puhuta markkamääräisesti, koska pienistä ei voi paljon ottaa, mutta puhutaan vaikka prosentuaalisesti, kuinka vain, mutta tämä on totuus.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun oppositior ryhmien taholta on ilmaistu äänestyselityksiä, ilmoitan, että tulemme myös vihreänä eduskuntaryhmänä äänestämään ”tyhjää”, sillä meidän mielestämme tämä keskustelu on ollut kovin tyhjää.

Minulla on tullut henkilökohtaisesti mieleen se, että pitäisi tämän keskustelun jälkeen säätää laki, joka tästedes kieltää ministereitä sekaantumasta atk-suunnitteluun. Olen saanut sellaisen käsityksen, niin kuin tämän tulisi olla velvoite eteenpäin seurata sitä, mitä atk-suunnittelurintamalla tapahtuu. Silloin mennään kyllä aivan hakoteille kerta kaikkiaan. Mielestäni kaikenlaisia inhimillisiä sattuu. Virheitä on sattunut itse kullekin. Tässä on vain mennyt munat ja makkarat sekaisin ja pyttipannua ei ole tullut tekemäläkään.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanottakoon nyt vielä kerran lähinnä ed. Seppäselä ja ehkä osin ed. P. Leppäseläkin, että keskusta äänestää ”tyhjää” tässä asiassa, ed. Seppäsen ponnessa. Sitä ei voi mitenkään tulkita tueksi tai

hyväksynnäksi näille sotkuille, mitä on tapahtunut. Se on moneen kertaan meidän toimestamme selvästi sanottu. Me tuomitsemme nämä sotkut ja edellytämme, että vastuun kantajat nousevat esiin. Viime kädessä koko hallitus on vastuussa kaikesta siitä, mitä sekä verotuksen materiaalisissa uudistamisissa että myös teknisissä epäonnistumisissa on tapahtunut.

Me tuomitsemme jyrkästi nämä epäonnistumiset, mutta että hallitus päästettäisiin pälkähästä sillä, että ministeri Puolanne pääsisi eroamaan juuri ennen vaaleja, sehän on kuin käden ojennus hallitukselle tällaisessa asiassa. Koko hallitus ministeri Puolanne mukana saa vaaleissa kantaa poliittisen vastuun. Sen takia ministeri Puolanne tarvitaan riviin muiden ministereiden kanssa. He kantavat vaaleissa tästä hommasta yhteisesti vastuun. Me emme tule sallimaan sitä, että SMP:n temppu tapahtuisi nyt ministeri Puolanteen kautta osalle hallitusta. Se riittää meille, että SMP livisti muutamaa kuukautta ennen vaaleja hallitusvastuusta pois.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en ole saanut SMP:ltä vastausta siihen kysymykseen, onko SMP palvelujen liikevaihtoverollepanon puolella vai sitä vastaan. (Ed. Aittoniemi: Ei ole sen puolella!) — No, jos SMP on palvelujen liikevaihtoverollepanoa vastaan, mielestäni SMP:llä ei ole mitään perusteita olla yhtymättä tähän perustelulausumaan. Ainoa peruste on se, että he eivät ole sitä itse esittäneet.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Tämän keskustelun yllä leijuu pistävä löyhkä, joka tekee sen tavallansa aika vastenmieliseksi. Eräät opposition edustajat ovat olleet veroministeri Puolanteen kimpussa kuin korpi haaskalla. Siihen verbaalihysteriaan, josta ed. Seppänen puhui, kuuluu sen kaltainen argumentointi, joka todella on poikkeuksellisen matalaotsaista, että hallitus tahallansa pitkittäisi veronpalautuksia ja verotuksen valmistumista.

Mutta, herra puhemies, minusta on tärkeää kaiken tämän retorisen ja tarkoituushakuisen keskustelun tiimellyksessä kuitenkin todeta se seikka, että sotkuhan tämä atk-homma on, sellainen skandaali, joka horjuttaa meidän päätöksentekokoneistomme us-

kottavuutta. Siinä mielessä sanoisin, samalla kun ymmärrän sitä herkkua mahdollisuutta, joka oppositiolle tässä avautuu arvostella tapahtuneita virheitä, että kyllä tämä vaikutus ulottuu itse oppositioonkin saakka, koko meidän poliittiseen koneistoomme.

Meillä on viime aikoina jouduttu keskustelemaan siitä, minkä tähden ihmisten luottamus poliittisia päätöksentekijöitä kohtaan on niin vähäinen kuin se on. On monesti tilanteita, joissa me olemme, olimme sitten hallituksessa tai oppositiossa, täysin avuttomia, kun politiikan vaikutuskyvystä kamppailemme suhteessa talouselämän yksityisiin päättäjiin. Se aiheuttaa heikkoutta politiikassa ja heikentää meidän uskottavuuttamme.

On tietysti selvää, että sitä enemmän tätä samaa vaikutusta tulee siinä, jos todellakin on niin, että jollakin keskeisellä valtionhallinnon alalla osoittautuu, että poliittisesti vastuullinen ministeri, omaa syyttäänsäkin vielä kaiken lisäksi, on kykenemätön panemaan järjestykseen sen hallinnonalan niin, että se toteuttaisi ne ohjeet ja orderit, jotka poliittiset päättäjät hallituksessa ovat antaneet. Tämä on sellainen seikka, joka on jotenkin selvitettävä.

Minä ymmärrän, että ministeri suomalaisessa poliittisessa traditiossa on hankalassa tilanteessa. Tässä voi valita kaksi tapaa toimia. Toinen on se, että ikään kuin tämän skandaalin suojaksi ministeri asettuu virheitä puolustamaan. Silloin eduskunta ei voi reagoida muulla tavoin virheet korjatakseen kuin saattamalla ministerin myös henkilökohtaisesti poliittisesti vastuuseen. Toinen mahdollisuus on se, että ministeri käyttää sen poliittisen paineen, jota tämäkin keskustelu toisesta on esiin nostanut, ja panee sen koneiston järjestykseen, pitää huolta siitä, että virheet korjataan ja että ne, jotka operatiivisesti ovat virheistä vastuussa, korjausliikkeet tekevät.

Kun nyt tässä keskustelussa on sellaista pikaoikeuden tunnelmaa, sen pikaoikeuden tunnelman vuoksi minä hyvin omintunnon äänestän luottamuksen puolesta ministeri Puolanteelle, mutta kyllä sillä taka-ajatuksella, että minä vakaasti toivon, että hän tämän poliittisen paineen nyt käyttää niin hyväksi, että hän pitää huolta siitä, että tapahtuu se, mitä hän meille täällä kertoi, että nämä ongelmat ovat korjattavissa, että aikatauluja voidaan aikaistaa.

Herra puhemies! Ellei sitä nyt tässä saada tapahtumaan, on aivan selvä, että ministeri Puolanteesta ongelmien jäädessä ratkaisemattomiksi muodostuu rasite istuvalle hallitukselle.

Ed. Kasurinen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Laineen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

1) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää verouudistuksensa tulonjakovaihtokukset myös välillisen verotuksen osalta, mihin asti pidätetään liikevaihtoveron pohjan laajennukselta ja kiinteistöveron sääätämistä.”

Lisäksi on ed. Seppänen ed. Tennilän kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

2) ”Eduskunta toteaa, että valtiovarainministeriön johdolla toiminut verovalmistelu on täysin epäonnistunut verotuksen atk-sovellusten käyttöönotossa, että verotuksen valmistelu näyttää olevan viivästymässä myös vuoden 1991 osalta ja että tästä hallinnonalasta vastuussa oleva ministeri Ulla Puolanne ei nauti eduskunnan luottamusta.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Seppäsen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen 1) ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen 2) ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 21 ei-ääntä, 40 tyhjää; poissa 42. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 122
Lakialoitteet n:ot 31, 32, 35, 47, 53, 58, 66, 73, 87 ja 128
Toivomusaloitteet n:ot 54, 55, 75, 80, 83—85, 99, 103, 105, 109, 111, 122 ja 125
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79
Suuren valiokunnan mietintö n:o 261

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus koskee osittain lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan

mainitun pykälän 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa.

Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Vasemmistoliton kansanedustajat ovat viime helmikuussa jättäneet toivomusaloitteen n:o 99, jonka valiokunta on käsitellyt ja esittää hylättäväksi. Tässä toivomusaloitteessa ehdotamme ryhdyttäväksi toimenpiteisiin siten, että pienet vuokra- ja korkotulot määrättäisiin tiettyyn rajaan asti tuloiksi, jotka eivät pienennä eläketulovähennyksen määrää.

Ehdotan, että tämän aloitteen ponsi hyväksyttäisiin.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Jokisen kannattamana ehdottanut, että toivomusaloitteen n:o 99 ponsi hyväksyttäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on äänestettävä toivomusaloitteesta n:o 99.

Äänestys ja päätös:

Joka yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on toivomusaloitteen n:o 99 ponsi hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 43. (Koneään. 3)

Eduskunta on yhtynyt valiokunnan hylkävään ehdotukseen.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden n:ot 54, 55, 75, 80, 83—85, 103, 105, 109, 111, 122 ja 125 hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi pellonraivausmaksusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 317

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 88

Suuren valiokunnan mietintö n:o 275

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

”Eduskunta toteaa, että laki pellonraivausmaksusta tarkoittaa käytännössä pellonraivauksen kieltämistä. Laki on lähtökohdaltaan sillä tavalla virheellinen, että se asettaa sekä pienet tilat että suuret, tehdasmaista tuotantoa harjoittavat tilat samaan asemaan. Jotta maaseutu säilyisi asuttuna, tulee pienten tilojen elinkelpoisuutta parantaa ja sallia niille tiloille, joiden rehuomavaraisuus on alhainen, rehuomavaraisuutta parantavat toimet. Jos jo olemassa olevaa peltoa halutaan poistaa viljelyksestä, tulee rajoituksia asettaa suurviljelijöille ja niille herraviljelijöille, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa muualta kuin maataloudesta.

Edellä olevan perusteella eduskunta edellyttää, että hallitus kiireellisesti suunnittelee maatalouden rajoitustoimia kokonaan uudelta pohjalta siten, että maaseutu säilyy asuttuna ja myös nuoret viljelijät tuntevat tulevaisuutensa turvatuksi.”

Arvoisa puhemies! Perustelulausumaehdotustani perustelen vielä sillä, että perustelulausuma tukisi myös niitä toimia, joita maasamme varmasti joudutaan tekemään, mikäli Suomi suuntautuu Eurooppaan.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Kannatan ed. Kettusen oikeudenmukaista ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kettunen ed. Mäkipään kannattamana ehdottanut hänen edellä esittämänsä perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Kettusen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 48. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 318

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87

Suuren valiokunnan mietintö n:o 274

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 244

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82

Suuren valiokunnan mietintö n:o 263

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee osittain uutta veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1991

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 118

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 89

Suuren valiokunnan mietintö n:o 276

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lainanottovaltuudet voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lainanottovaltuudet hyväksytään.

Lainanottovaltuuksien kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1991

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 119

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81

Suuren valiokunnan mietintö n:o 262

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lainanottovaltuudet voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lainanottovaltuudet hyväksytään.

Lainanottovaltuuksien kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset ulkomaisten luottolaitosten Suomessa olevien sivukonttoreiden verotusta koskeviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 249

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 86

Suuren valiokunnan mietintö n:o 273

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinen lakiehdotus koskee uutta veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiova-

rainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Toisessa käsittelyssä päätetyt toinen, kolmas, neljäs ja viides lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toinen, kolmas, neljäs ja viides lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta ja laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1990 ja 1991 koskeissa työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 279

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 85

Suuren valiokunnan mietintö n:o 272

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1990 ja 1991 koskeissa työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 280

Lakialoite n:o 12

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 83

Suuren valiokunnan mietintö n:o 264

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen si-

sältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 283

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 84

Suuren valiokunnan mietintö n:o 265

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi tartuntatautilain 20 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 302

Talousvaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 269

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi opintokeskusten valtionavusta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 227

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20

Suuren valiokunnan mietintö n:o 278

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 256

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 54

Suuren valiokunnan mietintö n:o 266

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Emme ole jättäneet tähän lakiesitykseen pykäläkohtaisia muutosesityksiä, koska teimme ne jo käsiteltäessä hallituksen esitystä n:o 153, joka oli myös työttömyysturvalain muutos ehdotus.

Tässä menettelyssä — työttömyyspäivärahojen hakemisessa ja nimenomaan työvoimapolitiittisissa ehdoissa — on paljon sellaisia ehtoja, jotka ovat johtaneet ns. koviin karensseihin ja niiden käytön lisääntymiseen. Me olemme pitäneet perusteettomana, että tämän tyyppisiä karensseja työttömyysturvalakiin sisältyy, ja olemme ehdottaneet niiden poistamista.

Tämän asian yhteydessä valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että henkilölle saattaa syntyä perusteettomia työttömyyspäivärahan menetyksiä sellaisissa tapauksissa, joissa hän hakee sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, eläkettä tai muuta toimeentuloturva eikä tästä syystä ole työnhakijana työvoimatoimistossa.

Jos muu hakemus aikanaan hylätään, tulisi olla mahdollisuus saada takautuvastikin työttömyyspäivärahaa. Tämä on aika suuri ongelma, ei tietysti lukumääräisesti mikään valtavan suuri, mutta niille ihmisille, joita se koskee, se on erittäin kipeä ongelma, koska saattaa tulla useiden kuukausien aikoja, joilta he eivät myöhemminkään tule saamaan mitään päivärahaa, koska työttömyyspäivärahaa, vaikka heillä siihen periaatteessa olisi oikeus, ei voida myöntää, kun he eivät ole ymmärtäneet usein työvoimaviranomaisten ja muiden viranomaisten virheellisten neuvon vuoksi pitää työhakemusta yllä työvoimatoimistossa.

Tämän ongelman olen ottanut esille valiokunnassa, ja valiokunta on nyt kiinnittänyt tähän huomiota, ja toivon, että tämän mukainen esitys eduskuntaan pian tulee, jolla tämä ongelma voidaan korjata, koska se vaatii lainmuutosta. On sanottu, että tämä neuvonnalla voidaan hoitaa, mutta ikävä kyllä työvoimatoimistoissa ei aina osata neuvoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**15) Ehdotukset laiksi yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun poikkeuksellisesta alen-
tamisesta vuonna 1991**

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 313

Lakialoite n:o 93

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 55

Suuren valiokunnan mietintö n:o 267

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Hallitus on esittänyt, että yksityisen työnantajan kansaneläkemaksua alennetaan. Meillä oli pykäläkohtainen muutosesitys, josta äänestettiin toisessa käsittelyssä. Ehdotimme, että olisi tehty todellinen muutos tähän maksujärjestelmään niin, että aivan pienet yrittäjät olisi vapautettu kokonaan näistä maksuista ja yleensä työvoimavaltaisille yrityksille annettu maksuhelpotuksia, mutta ehdotuksemme eivät tulleet täällä hyväksytyiksi, vaikka sosiaalivaliokunta noin kymmenen vuoden ajan on tehnyt lausumia, jotka eduskunta on kokonaisuudessaan hyväksynyt ja vaatinut sosiaaliturvamaksujärjestelmän muutosta.

On erittäin kummallista, että hallitus ei saa aikaiseksi muutosta näissä maksuissa, vaan nyt edetään sitä tietä, että työnantajien maksua alennetaan yleisesti erittelemättä sitä, kenelle helpotuksia annetaan. Suurin ongelma tässä on se, että näillä maksuillahan rahoitetaan sairauspäivärahat ja yleensä sairausvakuutusjärjestelmä ja kansaneläkejärjestelmä. Nyt jo nämä tehdyt muutokset merkitsevät sitä, että ensi vuonna valtion budjetista joudutaan rahoittamaan noin 3,7 miljardin markan edestä kansaneläke- ja sairausvakuutusetuuksia. Tällaista linjaa ei voi jatkaa.

Tämä on poikkeuslaki ja voimassa muutama kuukauden. Sosiaalivaliokuntakin torjuu sen, että suhdannepolitiikan välineenä näitä maksuja käytetään, ja eduskunta on tehnyt sen toistuvasti. Olisi aika hallituksen

uskoa, että sosiaaliturvan rahoittaminen ei ole mikään suhdannepolitiikan väline.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Tässä olisi hallitukselle ollut eräs säästökohde suurituloisten veroalen myötä. Tämähän tekee toista miljardia markkaa. Me vasemistoliiitossa olemme tämän hyväksymisen kannalla sen vuoksi, että tämä koskee myöskin pieniä työvoimavaltaisia yrityksiä. Mutta on perusteetonta, että tässä vaiheessa annetaan suurille firmoille samaa alea, koska ne eivät tule koskaan yhtään henkeä työllistämään lisää, vaikka saavat ns. piilotukea.

Kun sosiaaliturvamaksut vaihdetaan useamman kerran vuodessa, aiheuttaa hyvin paljon kustannuksia yrityksille, myöskin yhteiskunnalle ja eri tahoille, ja kustannukset ovat miljoonia markkoja per vuosi. Niin kuin ed. Stenius-Kaukonen sanoi jo aikaisemmin, tämä asia ei ole mikään suhdannepolitiikan väline, vaan tässä pitäisi päästä pysyvään järjestelmään, joka tukisi työvoimavaltaisia yrityksiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain sekä lapsen hoitotuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 288

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 56

Suuren valiokunnan mietintö n:o 268

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotukset laeiksi eläkesäätiölain ja työntekijäin eläkelain 13 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 305
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 57
Suuren valiokunnan mietintö n:o 271

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotukset laeiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 ja 11 §:n sekä eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain 9 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 290
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 58
Suuren valiokunnan mietintö n:o 277

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Ehdotus laiksi autorekisterikeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 272
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 270

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

20) Ehdotus laiksi Euroopan ihmisoikeustoumikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 176
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 279

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 279. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Ehdotukset laiksi Vaasan yliopistosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 87
Lakialoitteet n:ot 59/1988 vp. ja 95
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 280

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o

280. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Hieman historiankirjoitusta: Kun sivistysvaliokunta käsitteli tätä lakiesitystä, se päättyi lopulta ponteen, josta valiokunnan puheenjohtaja ed. Pystynen eilen on puhunut ja todennut, mikä muodollisesti on oikein, että tämä mietintö on yksimielisesti hyväksytty. Tässä lukee sananmukaisesti näin: "Valiokunta edellyttää, että Vaasassa toimivien korkeakouluyksiköiden yhteistyötä kehitetään tavoitteena kaksikielinen Vaasan yliopisto." Tämä ponsi oli aikaisemmissa keskusteluissa, joita käytiin sekä valiokunnan sisällä että ulkopuolella, muotoiltu toisin. Tuloksena oli tämä ponsi, joka ainakin minulle henkilökohtaisesti, kun se hyväksyttiin, oli hienoinen yllätys. Tästä johtuen ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoi, että emme jätä vastalauseita tässä asiassa, mutta haluan kuitenkin omasta puolestani jonkin verran selostaa ajatustaustaa.

Valiokunnan ajatustausta, joka hyvin selvästi tulee esiin ed. Pystynen eilisessä puheenvuorossa, on se, että vähitellen Vaasan yliopistosta kehittyisi sellainen kaksikielinen yliopisto, joka sisällyttäisi toimintaansa ne ruotsinkieliset yksiköt, jotka tällä hetkellä toimivat Pohjanmaalla tai Vaasassa.

Eduskunta on äskettäin ilman vastalauseita ja yksimielisesti hyväksynyt lain, joka koskee ruotsinkielistä korkeakouluopetusta maassamme. Siinä on todettu, että Vaasassa toimii joitakin Åbo Akademin ja Svenska Handelshögskolanin alaisia ruotsinkielisiä yksiköitä. Kun eduskunta on tämän päättänyt, se ei voi myöhemmin ponnella päättää, että nämä yhdistetään Vaasan yliopistoon. Tämä on looginen mahdottomuus.

Sen sijaan minä henkilökohtaisesti ja myöskin monet ruotsinkieliset ja monet pohjanmaalaiset yleensä ovat sitä mieltä, että lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä on kehitettävä Vaasassa toimivien korkeakouluyksiköiden yhteistyötä. Tämä on helppo toteuttaa, kunhan vain halua yhteistyöhön on.

Monet meistä ovat myös olleet sitä mieltä, että mikäli korkeakouluopetusta tai yliopis-

to-opetusta Vaasassa kehitetään ja sitä kehitetään nimenomaan alueilla, joita ei vielä Vaasassa ole olemassa, on hyvin mahdollista ja toivottavaakin, että tämä tapahtuu kaksikielisen Vaasan yliopiston puitteissa. Tässä ei tarvitse olla ristiriitaa. Voidaan myös siitä olla samaa mieltä, että Vaasassa toimivat yksiköt yleensä mahdollisesti ovat liian pieniä. Mutta en nyt aio kajota korkeakoulupolitiikkaan kokonaisuutena, koska edustan luultavasti jonkinlaista vähemmistöä eduskunnassakin, joka pitää korkeakoulupolitiikkaa maassamme yleisesti ottaen osittain vääränä, koska korkeakoulupolitiikassa on sekoitettu tiedepolitiikka ja korkeakoulupolitiikka. Mutta tämä on toinen asia.

Vielä haluan todeta omalta kannaltani, että ponsi, joka on hyväksytty, eräässä mielessä on demokratian, autonomian ja itsenäisen päätöksenteon vastainen ja epälooginen. Mutta toivon, että vastaisuudessa meillä toimii opetusministeriössä ministereitä ja virkamiehiä, jotka tulkitsevat sen sillä tavalla kuin minä haluaisin sen tulkita, eli niin, että yhteistyötä kehitetään ja että laajentuessaan Vaasan yliopisto antaa myös laajalti kaksikielistä opetusta uusilla alueilla. Sen enempää en halua tähän asiaan puuttua.

Sanoisin vain sen, arvoisa puhemies, että sivistysvaliokunnan puheenjohtajan ed. Pystynen eilisestä puheenvuorosta saa sellaisen käsityksen, että tähän sekoittuu jonkinlaista ruotsinkielisten defensivista korkeakoulupolitiikkaa. Olkoon se minusta kaukana. Enkä usko, että edelliset tai nykyiset RKP:tä edustavat ministerit ovat niin yksisilmäisiä, että ainoastaan haluaisivat kehittää ruotsinkielistä opetusta Pohjanmaalla. Pidän pontta, jonka sivistysvaliokunta on hyväksynyt tähän mietintöön, valitettavana työtapaturmana.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Donnerille haluaisin todeta, että valiokunnassa olleet hallituspuolueen edustajat olisivat halunneet mennä pidemmällekin Vaasan yliopistoa koskevassa lakiesityksessä eli olisimme halunneet muuttaa pykälään: "opetuskielinä ovat suomi ja ruotsi". Koska tähän emme voineet mennä, päädyimme yhteisesti ponsiesitykseen, jolla turvataan Vaasassa myöhemmässä vaiheessa kaksikielinen yliopisto. Tämä kannanotto,

joka lähti valiokunnasta, oli myös hallituspuolueiden yksimielinen esitys.

Olen iloinen siitä, että olemme saaneet ponsiesityksen, ja toivoisin, että Vaasa tosiaankin voisi kehittyä yliopistokaupunkina nimenomaan kaksikielisenä ja siellä voitaisiin opettaa sekä suomen että ruotsin kielellä.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli läsnäolevat saavat sen vaikutelman puheenvuoroistamme, että olisin ed. Tykkyläisen kanssa kauheasti eri mieltä, emme ole, koska se tulkinta, mitä ed. Tykkyläinen edustaa tästä kehityksestä, on aika lailla samanlainen kuin omakin kantani. Halusin vain selvittää ponnen sisältöä siitä, miten valiokunnan puheenjohtaja Pystynen sen oli eilen esittänyt. Se oli vähän toisenlainen tulkinta ja minulle vieras ajatellen tulevaa korkeakoulukehitystä. Jos se tällä tavalla tulkitaan, niin se on minusta täysin hyväksyttävä ajatus. Mutta sen olisi tietysti selvemmin ja paremmin voinut ilmaista. En ole koskaan syyttänyt sivistysvaliokuntaa siitä, että sen stilistinen eleganssi olisi Suomessa korkeimmillaan.

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Mielestäni on hyvä, että sivistysvaliokunta on mietinnössään lausunut tavoitteeksi sen, mikä minun nähdäkseni on hyvin laajalti myös Vaasan läänin päättäjien käsitys siinä työssä, jota Vaasan läänin kehittämiseksi tehdään. On paljon keskusteltu Vaasan yliopiston kehittämisestä ja on myös päädytty siihen, että pitemmällä tähtäyksellä olisi viisasta kehittää korkeakouluopetusta siten, että kaikki nyt Vaasassa toimivat voimavarat yhdistettäisiin. Tiedän, että toinen tulkinta saattaa olla se, että Vaasan yliopistoa kehitettäisiin kaksikieliseksi yliopistoksi, mahdollisesti laajempialaiseksi, ja samalla kehitettäisiin erillistä ruotsinkielistä korkeakouluyksikköä, mitä edellyttää tällä hetkellä päätetty ja nyt käsitteilyssä oleva laki.

Minusta tällä hetkellä tämä on paras mahdollinen esitys. Mielestäni on nyt tärkeätä, että saadaan Vaasan yliopisto. Uskon kuitenkin, että tulevaisuudessa nyt jo hyvin alkanut yhteistyö Vaasassa olevien korkeakouluyksiköiden kesken tulee johtamaan siihen, että korkeakouluyksiköt yhdistetään. Siinä mielessä tämä vastaa siis niitä tavoitteita, joita pidemmällä tähtäyksellä on.

Samalla kun hallitus teki tämän esityksensä, perustettiin työryhmä, joka pohti kysymystä siitä, voitaisiinko jo tässä vaiheessa yhdistää nämä korkeakouluyksiköt. Työryhmä, ei tosin yksimielisesti, päätyi kuitenkin siihen ehdotukseen, että tällä hetkellä ei korkeakouluyksiköiden hallinnollisesta yhdistämisestä olisi sellaisia etuja, että siihen pitäisi pyrkiä. Näinhän sivistysvaliokuntakin on asian nähnyt ja ehdottaa, että hallituksen esitys Vaasan yliopistosta sellaisenaan hyväksyttäisiin. Että näin tehdään, on myös korkeakoulun oma kanta. Vaasassa toivotaan todellakin myös korkeakoulussa, että laki hyväksyttäisiin nyt tällaisena. Se jo sinänsä laajentaa Vaasan korkeakoulun toimintaa ja vahvistaa sitä. Kehitysaskeleena se on erittäin merkittävä, olihan vielä toistakymmentä vuotta sitten Vaasassa vain kaupakorkeakoulu, joka myöhemmin muutettiin Vaasan korkeakouluksi ja jossa hyvin laajasti jo nyt on muutakin kuin kauppatieteellistä opetusta.

Siinä mielessä haluan vain lopuksi lausua iloni siitä, että asia on näin pitkälle edennyt, ja toivon, että laki yksimielisesti hyväksyttäisiin.

Ed. Pohjola: Herra puhemies! Olisin ed. Donnerin puheen johdosta todennut, että minusta ponnen sanamuoto on tulkinnallisesti ottaen täysin yksiselitteinen. Valitettavasti siinä vain on se, että se jättää ajan auki, ei sanota, missä ajassa pyritään kaksikielisen yliopiston muodostamiseen. Mutta eduskunta on nyt tahtonsa ilmaissut, ja uskon, että siinä ajassa, kuin se ylipääntänsä on mahdollista, tullaan näin menettelemään.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Muistutaisin sosialidemokraattista ryhmää siitä, että vastalauseessa oleva ed. Anneli Jäätteenmäen lakialoitteen pohjalta oleva teksti on hyvin lähellä teidän ed. Nybyn lakialoitteen tekstiä, jossa on runsaasti ryhmänne edustajien nimiä. Mikäli vielä tulette toisiin aatoksiin, niin on mahdollista tietenkin kielipykälä muuttaa yhteisesti täällä salissa.

Sen sijaan ihmettelen ed. Donnerin puheenvuoroa, ollaan eri mieltä, yhtä mieltä jne. Oikeastaan tällaisen luistelevan puheenvuoron taustalta näkyy se, mihin sivistysvaliokunnan puheenjohtaja eilen kiinnitti huomiota: ryhmien kesken on kurjat hallituksen

pelisäännöt, jotka joskus estävät järkevän lainsäädännön tekemisen. Tästä tässä ilmeisesti nyt on kysymys ja osittain tämä liittyy koulutuspoliittiseen selonteon kuumeneviin ilmapiiriin. Valitettavasti Vaasan yliopistoa koskevan lain käsittely sattuu samoihin aikoihin ja nyt näiden pelisääntöjen varjolla vedetään ryhmien toiminta lukkoon myös valiokuntatasolla. Se on erittäin valitettavaa, koska tämä talo kuitenkin toimii pääsääntöisesti lainsäädäntötyötä varten ja meillä pitäisi olla asialliset perusteet myös tehdä reippaita siirtoja siihen suuntaan kuin asiat vaativat. Ilmeisesti ed. Donnerin puheenvuoron tavallaan taustalta kertoo pelisääntöongelmista.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selventävä seikka, en pystynyt ilmaisemaan itseäni selvästi: Mutta yritin sanoa, että jos kerran eduskunta hyväksyi noin viikko tai kaksi sitten erään lain, joka koskee ruotsinkielistä korkeakouluopetusta, niin tämän lain perusteella ja muutenkin yleisesti on annettu korkeakouluille hyvin pitkälle menevä autonomia päättää omista asioistaan.

Se merkitsee käytännössä sitä, että minä jätän suomenruotsalaisten ja ruotsinkielisten yksikköjen päätettäväksi ja harkittavaksi, kuinka paljon ja missä muodossa ja kuinka laajasti ne haluavat yhteistyötä kehittää muiden kanssa Vaasassa kuten muuallakin. Itse olen aina ollut kaksikielisen, monikielisen ja myös korkeakouluopetuksen kannattaja, siitä ei ole epäilystäkään, mutta minä en voi tehdä täällä päätöksiä, jotka tavallaan ovat vastoin erästä äsken hyväksyttyä lakia. Toivon, että Vaasan yhteistyö kaikin puolin edistyy ja kehittyy tulevaisuudessakin. Siinä oli tämä yksimielisyys, josta puhuimme äskettäin.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Se ponsi, josta ed. Donner puhui ja totesi, että se on valiokunnassa hyväksytty yksimielisesti, pitää täysin paikkansa.

Kuten ed. Pohjola puheenvuorossaan lausui, ponsi on myös täysin yksiselitteinen.

Ed. Donnerin tarkoittama laki on eduskunnan hyväksymä. Ponsi viittaa kuitenkin selvästi tulevaisuuteen ja näin ollen se ei voi olla ristiriidassa hyväksytyn voimassa olevan lain kanssa.

Pieni oikaisu: Mietintö ei sellaisenaan ole yksimielinen, koska siihen liittyy viiden valiokunnan jäsenen jättämä vastalause.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Rengolle haluaisin todeta, että tämä asia ei millään tavalla yhdisty koulutuspoliittiseen selontekoon, ja totean, että tässä vaiheessa meillä ei valiokunnassa ollut mahdollisuuksia tehdä lakipykäliin muutoksia, koska siihen ei ole taloudellisia resursseja ja toiselta puolelta myöskään hallinnolliset asiat eivät ole kunnossa.

Sen johdosta valiokuntaryhmän enemmistö hyväksyi tämän lain valiokunnassa, ja lisäksi esitetty ponsi varmistaa sen, että me voimme saada tämän yliopiston asiat kuntoon myöhemmässä vaiheessa.

Ed. Sillanpää: Herra puhemies! Niin kuin aikaisemmassa keskustelussa on tullut esille, tästä asiasta ponnien osalta on ilmenyt hyvin merkittävä yksituumaisuus eduskunnassa sekä sivistysvaliokunnan aikaisemmassa käsittelyssä. Mutta myös äsken tuli esille, että tässä mietinnössä on vastalause, joka tähtää aivan samaan asiaan lakiteitse.

Minä ehdotankin tässä yhteydessä, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin mietintöön liitetyn vastalauseen mukainen lakiehdotus, joka tavallaan merkitsisi sitä, että nämä hajanaiset korkeakouluyksiköt yhdistettäisiin, mistä on jo puhuttu, sekä opetuskielenä olisivat suomi ja ruotsi. Tässä on hyvä mahdollisuus nyt toteuttaa tätä tavoitetta.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Sillanpään tekemää ehdotusta.

Perustelen sitä myös sillä, että mielestäni Vaasan läänissä kaksikielisyys pitää nähdä rikkautena jo tänä päivänä. Jos Vaasan yliopiston kaksikielisyys toteutuisi mahdollisimman pian, niin silloin tämä kaksikielinen rikkaus myös toteutuisi.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Klämförslaget tycker jag att man kan upp-fatta på olika sätt, det ger möjligheter till olika modeller. Men när det i motiveringarna heter att på sikt är det viktigt att högskoleenheter i Vasa samordnas så att högskoleundervisningen som för närvarande är ut-spridd på flera enheter kan koncentreras till ett enda universitetskomplex, så tar nog

utskottet ställning för en sammanslagning. Då kvarstår ju många osäkra frågor och hinder på vägen och där, som jag ser det, högskolornas vilja och förmåga att börja bygga tillsammans avgör takten. Självt hör jag till dem som har accepterat att tvångslösningar inte skall tillgripas mot Åbo Akademi och Svenska handelshögskolan, eftersom jag inte tror på möjligheten att komma framåt med hjälp av tvångsåtgärder. Däremot har jag talat för att Vasa universitet skall utveckla en tvåspråkig utbildning på nya områden, där det är omöjligt att åstadkomma skilda svenska och finska lösningar, skilda svenska och finska fakulteter i Vasa län, och då har jag i tankarna, och många med mig, i första hand teknik och juridik, i andra hand medicin och agroforstutbildning. Det här förutsätter naturligtvis att de finskspråkiga är beredda till det och att vi tillsammans kan utverka resurserna.

Sedan till slut, en intressant och mycket avgörande viktig fråga är ju om kulturutskottet verkligen tror på möjligheterna att med hjälp av tvångslösningar tvinga högskoleenheterna till en sådan här lösning.

Puhemies! Voidaan minusta käsittää ponnen sisällön eri tavoin. Mutta mietinnön perustelut viittaavat kyllä selvästi siihen, että sivistysvaliokunta esittää pakkotoimenpiteitä eli pakkotoimenpiteillä halutaan yhdistää Vaasassa toimivat korkeakouluyksiköt yhteen ainoaan yliopistoon. Silloin jää mielenkiintoiseksi kysymykseksi, uskooko sivistysvaliokunta todella tällaisiin mahdollisuuksiin, että pakkotoimenpiteillä voidaan tätä aikaansaada vasten asianomaisten korkeakoulujen omaa tahtoa. Joka tapauksessa jos tähän pyritään, niin tiellä tulee olemaan monia epävarmoja kysymyksiä ja esteitäkin. Minä luulen, että korkeakoulujen tahto ja kyky yhteistyöhön pitkälle tulevat ratkaistaan vauhdin.

Itse kuulun niihin, jotka edustavat sellaista kantaa, että ei kannata väkisin yrittää yhdistää näitä korkeakouluja. Mutta olen puhunut sellaisen etenemisen puolesta, että uusilla opetusaloilla kehitettäisiin kaksikielistä opetusta Vaasan yliopistossa ja nimenomaan sellaisilla aloilla, joilla ei voida saada aikaan pelkästään ruotsinkielistä tai suomenkielistä opetusta Vaasan läänissä, esimerkiksi teknillisessä korkeakoulutuksessa, juridiikassa,

lääketieteessä, maa- ja metsätaloudessa jne. Tämä edellyttää taas sitä, että suomenkieliset hyväksyvät tällaisen ratkaisun, että me yhdessä voimme saada aikaan tarpeellisia resursseja. Eli uskon enemmän tässä vaiheessa yhteistyöllä etenemiseen. Tähtäimessä voi olla tällainen ratkaisu, jonka sivistysvaliokunta ehdottaa, mutta se tulee kestämaan.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Lyhyesti vain ed. Sillanpäälle, että jos valiokunta ja keskusta olisivat ajatelleet asiaa vähän pidemmälle puheenaiheena koko Pohjanmaan korkeakouluopetus, niin minua hieman ihmetyttää, ettei tässä ole keskusteltu Tampereen yliopiston Seinäjoen yksiköstä eikä myöskään Jyväskylän yliopiston Kokkolan yksiköstä. Yhtä hyvinhan voitaisiin sanoa, että jos halutaan voimistaa Vaasan resursseja, pitäisi myös keskustella näistä eikä pelkästään Vaasassa sijaitsevista ruotsinkielisistä yksiköistä. Tämä on minusta hieman epä johdonmukaista, ja siksi minä olen hienä hämälläni.

Lopuksi vielä, hallituspuolueita edustava enemmistö sivistysvaliokunnassa on siitä hyvin tietoinen, että tämä lakiesitys kuitenkin perustuu hallituksen yksimieliseen kannanottoon, ja siksi ei ole halunnut tehdä pykälämuutoksia tähän lakiin, vaan on sitten tämän ponnen kirjannut, josta minä olen hienä eri mieltä. On tietysti se mahdollisuus, että jos tällaisia pykälämuutoksia alettaisiin tehdä, koko Vaasan yliopistoprojekti kaatuisi.

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Oikeastaan voin jatkaa siitä, mihin ed. Donner lopetti. Olen myös sitä mieltä, että vaarannetaan Vaasan yliopiston kehittäminen, jos tässä vaiheessa yritetään pakolla tehdä lakia, joka tuohon vastalauseeseen sisältyy. Minä olen periaatteessa kyllä sillä kannalla, että siihen suuntaan asiaa pitää kehittää. Siksi, kuten äsken totesin, pidän oikeana, että näin lausutaan valiokunnan mietinnössä, ja toisaalta pidän hyvänä, että siinä ei ole mitään aikarajoja, koska todellakin tällainen pakko yhdistäminen on mielestäni mahdotonta tällä hetkellä. Se johtaisi tämän lain kokonaan uudelleen valmisteluun ja viivästyttäisi Vaasan yliopiston kehittämistä ja sitä, että siihen tulisivat nämä neljä laissa mainittua tiedekuntaa.

Sivistysvaliokunnan jäsenet varmasti tuntevat tuon työryhmän ehdotukset, mutta ehkä on syytä kuitenkin lainata siitä muutama johtopäätös, jotka minusta hyvin perustelevat sitä, ettei tällä hetkellä pitäisi vaarantaa Vaasan yliopiston kehittämistä yrittämällä jotain muuta kuin nyt valiokunta esittää. Tuo työryhmään totesi: ”Korkeakoulujen autonominen asema huomioon ottaen yksikköjen hallinnollinen yhdistäminen edellyttää työryhmän käsityksen mukaan onnistuakseen kaikkien asianomaisten korkeakoulujen aktiivista myötävaikuttamista.” Ja edelleen: ”Tässä tapauksessa Åbo Akademi ja Svenska Handelshögskolan kuitenkin suhtautuvat kielteisesti hallinnollista tietä tapahtuvaan yhdistämiseen, ja Vaasan korkeakoulu katsoo yhdistämisen edellyttävän kaikkien osapuolten hyväksyntää.” — Tämä on minusta hyvin selvää ja kuvaa tilannetta missä ollaan. Sen lisäksi työryhmä toteaa, ettei hallinnollinen yhdistäminen olennaisesti selkeyttäisi tilannetta, sillä ”ulkaisen hallinnollisen yksinkertaisuuden ja selkeyden vastapainona molempien kieliryhmien aseman turvaaminen edellyttäisi yhdistetyn korkeakoulun sisäisessä hallinnossa järjestelyjä, jotka olisivat omiaan tekemään hallinnosta varsin raskaan sekä edellyttäisivät päällekkäistä hallintoa”.

Edelleen viitataan tuossa työryhmän kanssa Åbo Akademin säätiön osuuteen ja siihen, että Åbo Akademin yksiköiden osalta yhdistäminen merkitsisi myös sitä, että säätiön velvoitteet siirtyisivät valtiolle eli siis tässä olisi kysymys myös taloudellisista arvoista. Lainaamatta nyt pidemmälle tämän työryhmän ehdotuksia minä kyllä korostaisin samaa kuin edustajat Nordman ja Donner, että ei väkipakolla voi synnyttää autonomisten korkeakoulujen yhteistä uutta korkeakoulua, vaan pitää toivoa, että tämä yhteistyö, joka siis käytännössä on jo olemassa, parantuisi ja että jatkossa siitä seuraisi korkeakoulu, jonka resurssit olisivat vahvemmat.

Mielestäni tähän ei pidä yhdistää Tampereen yliopiston filiaalia Seinäjoella eikä myöskään Jyväskylän yliopiston toimintaa Kokkolassa. Niillä on oma selvä funktionsa, ja minusta ne voivat sellaisinaan kehittyä. En usko, että niiden tähän mukaan ottaminen auttaisi asiaa yhtään eteenpäin.

Ed. Wasz-Höckert: Herra puhemies! Minä varamiehenä olen istunut mukana käsittelemässä tätä, ja silloin kun olemme lähestyneet vitaleja päätöksiä, ed. Donner, jonka kanssa meillä on ollut erittäin hyvä yhteistyö, on edustanut ryhmäämme.

Ed. Donner sanoi asian, joka on erittäin tärkeä. Nimittäin tässä sotketaan korkeakoulupolitiikkaa ja tiedepolitiikkaa. Korkeakouluissa annetaan akateeminen loppututkinto, ja toisaalta on yliopistollinen laitos, jossa opetus perustuu tieteelliseen tutkimustyöhön. Kun heinäkuun 1 päivänä otin vastaan Oulun yliopiston lastentautiopin professorin viran, samana päivänä syntyi lääketieteellinen tiedekunta siinä yliopistossa. Tänäpäin kukaan tuskin voisi väittää, ettei Oulun yliopisto olisi määrättyissä asioissa kakkonen, määrättyissä ykkönen ja määrättyissä ehkä kolmonen maassamme. Se on suunniteltu pitkäjänteisesti siten, että tieteellisen tutkimustyön pohjalla siitä on tullut eräs kansainvälisesti johtavista monella alalla.

Jonkin verran lääketieteestä, ennen kuin jatkan — sillä ed. Nordman mainitsi lääketieteen. Meillä on jo yksi lääketieteellinen tiedekunta liian paljon tässä maassa. Täällä on Helsingissä vanha, sitten se syntyi Turkuun, sen jälkeen Ouluun, ja jotta kaikki puolueet varmasti saisivat oman lääketieteellisen tiedekunnan, Kuopion ohella perustettiin se myös Tampereelle, vaikka me, jotka olemme kansainvälisellä tasolla lääketiedettä opettamassa ja tutkimassa, tiedämme, että kliinisen opetuksen edellytys on noin puoli-toista miljoonaa väestöä, jotta saadaan kaikki tarpeelliset sairaudet tulevien lääkäreiden hoitopiiriin. Näin ollen kuudetta lääketieteellistä tiedekuntaa tai lääkäriopetusta Vaasaan ei voi kansainvälisen ajattelutavan mukaan perustaa, mutta jos täällä kotimaassa on erilaiset mitat, niin mikäs siinä. En minä ole vastaan.

Mutta aivan eri asia on, että samana päivänä, kun tuln eduskuntaan, rupesin esittämään yleislääketieteen opetusta Helsingin yliopistoon, jolloin osa siitä voidaan nimenomaan antaa ruotsinkielisellä Pohjanmaalla ruotsinkielisenä opetuksena.

Nähdäkseni nyt tilanne on se, että molemmat yksiköt Vaasassa, juuri kysymyksessä oleva Vaasan yliopisto ja Österbottens Högskola, ovat sinänsä opetuslaitoksina käyttö-

kelpoisia. Mutta jotta opetus, jota siellä annetaan, pääsee kehittymään ja lähestymään kansainvälistä tasoa, se edellyttää tieteellistä tutkimustyötä, ja silloin yhteistyö molempien yliopistojen välillä on välttämätöntä. Tämähän tulee selkeästi myös mietinnössä esille, ja tämä on ymmärtääkseni asia, jossa edustamani ryhmä on mukana.

Ed. Donner käytti sanontaa ”työtapaturma”. Käytännössä oli niin, että keskusteltiin sanamuodosta ja poiketen siitä sopimuksen sanamuodosta, josta oli käyty neuvottelu, syntyi uusi. Epäilemättä, jos sen tulkitsee määrätyllä tavalla, siinä voidaan hahmotella, että tarkoitus on, että jollain tavalla liitetään yhteen.

Minä pidän täysin selvänä, että Österbotens Högskola on korkeakoulu, jonka hallintokieli on ruotsi, jossa annetaan opetusta ruotsin kielellä ja jossa suomenkieliset opiskelijat suorittavat tenttinsä omalla äidinkielellään. Sinne kuvittelisin ja toivon saatavan opettajia ulkomailta, Pohjoismaista ja sano-kaamme Yhdysvalloista, jolloin opetuskieli myös on englanti. Niin minä sen näen.

Vaasan yliopisto on yliopisto, jonka hallintokieli on suomi ja jossa annetaan opetusta suomen kielellä, mutta siellä ruotsinkieliset opiskelijat, jotka ovat jo muutenkin paikkakunnilla, voivat yhdistää ainekombinaatiota, voivat suorittaa loppukuulusteluja omalla äidinkielellään.

Sitä paitsi siinä yliopistossa hahmotellaan jo tiivistä yhteistyötä Uumajan kanssa, jolloin automaattisesti ruotsin kieli tulee samaan määrätyn merkityksen siinä yliopistossa. Minun visioni on se, että tästä voi tulla erittäin hyvä kombinaatio, mutta en ole sivistysvaliokunnan puheenjohtajan kannalla siinä, että ne yhdentyisivät yhdeksi yksiköksi, vaan niiden tulee pysyä erillään. Mutta toiminnallisesti sekä tieteellisellä tasolla että myös opetustasolla voidaan kehittää ja toteuttaa niin kuin laki edellyttää mutta myös mietintö, jos sen haluaa lukea järkevästi ja oikealla tavalla.

Minusta ed. Wahlströmin näkemys on hyvä.

Ed. Nyby: Herra puhemies, herr talman! Jag tycker att det börjar vara dags att nämna sakerna vid deras rätta namn också i denna diskussion. Sanningen är ju att Svenska folkpartiet av ideologiska skäl alltid motsät-

ter sig tvåspråkiga lösningar, det har man gjort också i den här frågan. Jag är glad för att man har bytt åsikt i frågan, men litet besviken över att vi skall behöva föra en diskussion om hur den här klämman skall tolkas. Personligen förutsätter jag att undervisningsministeriet omedelbart utför en utredning om hur riksdagens beslut skall kunna förverkligas då den här klämman är godkänd. Att SFP:s grupp inte har lämnat in någon egen reservation i ärendet beror naturligtvis på att den skulle få högst åtta riksdagsmän bakom sig.

Ed. Sillanpää: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Donnerin puheenvuoroon lähinnä siitä kohdasta, jossa hän puuttui sekä Seinäjoen että Kokkolan korkeakouluksikkoihin. On selvää, että ne ovat syntyneet tarpeesta ja ovat tänä päivänä hyvin tarpeellisia. On ilman muuta myös selvää, että vaikka Vaasan yliopisto toivottavasti tiedekuntineen kehittyy tulevaisuudessa hyvin nopeasti ja laajentuu useimmille muille alueille nämä tiedekunnat eivät ainakaan kovin nopeasti etene siellä, niin että on tarkoituksenmukaista että sekä Seinäjoella että Kokkolassa tullaan jatkamaan edelleen näiden yksikköjen kautta korkeampaa opetusta.

Näen merkittävänä ja tärkeänä tämän yliopiston kehittymiselle tulevaisuudessa sen, että se on yksi laaja yksikkö, ja sitten sen, että sekä Seinäjoki, Kokkola että vahva maakunta kokevat Vaasan yliopiston omakseen. Vain tällä tavalla me kykenemme kehittämään tästä yliopistosta sellaisen voimantekijän, joka Vaasan läänissä tarvitaan.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Mikäli tämä keskustelu kohta on päättymässä, niin haluan sanoa sen, että olen hyvin tyytyväinen periaatteessa sen sisältöön ja etenkin ed. Wahlströmin puheenvuoroihin, koska tämän keskustelun kuluessa on tullut hyvin selvästi esiin ainakin joidenkin puhujien suusta, että me pyrimme Vaasaa korkeakoulukaupunkina kehittäviin yhteistyöratkaisuihin ja me pyrimme siihen kaikki. Tämä on minusta todettava tyydytyksellä. Jos me haluamme tulkita pontta eri tavalla, se on toinen asia. Pääasia on korkeakouluopetuksen kehittäminen Vaasassa.

Sitten pari sanaa äidinkielelläni ed. Nybylle.

Jag tycker att det är litet tråkigt att rdm. Nyby drar in ett slags partipolitisk dimension i denna debatt, den har kanske inte förekommit så starkt tidigare, men jag förstår att riksdagsvalet är förestående. Rdm. Nyby vill säkert gärna framstå som den enda försvararen av tvåspråkiga lösningar i Österbotten och gärna också låta Svenska folkpartiet framstå som enspråkighetens företrädare eller därmed också eventuellt enfaldens företrädare — en oöversättlig ordlek — men jag tycker nog att i den här frågan behöver vi inte hålla på och tvista om det. Det finns säkert inom Svenska folkpartiet finlands-svenskar som är för enspråkiga lösningar i allting på samma sätt som det inom socialdemokratiska partiet säkert finns företrädare som tycker om finskspråkig, enspråkig enfald. Men låt oss lämna dem därhän, rdm. Nyby, och koncentrera oss på att tillsammans utveckla både de finska, de svenska och de tvåspråkiga lösningarna för landets väl — jag tänkte säga hurra — så behöver vi inte dra in alltför mycket av de här partipolitiska tvisterna i sammanhanget.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Sillanpää ed. Jätteenmäen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Sillanpään ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 39 ei-ääntä; pois-
sa 60. (Koneään. 5)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—14 §, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Ehdotukset laeiksi peruskoululain, lukiolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 108

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23

Suuren valiokunnan mietintö n:o 281

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 281. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Käsittelemme nyt lakia, jota useassa kunnassa hartaasti odotellaan. Itse asiassa niissä odotellaan vielä hieman laajempialaistakin lakia. Nyt siis puretaan koulutoimen sääntelyä. Valtion kouluhallintoviranomaisten normintoa vähennetään ja erilaisia lupamenetteilyjä karsitaan. Kuntien ja yksityisten koulujen ylläpitäjien mahdollisuudet kunta- ja koulukohtaisten sovellutusten käyttöönottoon opetuksen järjestämisessä lisääntyvät. Kuntien oikeuksia kouluhallintonsa järjestämiseen lisätään, opettajien oikeudellista asemaa yhtenäistetään muiden kunnan viranhaltijoiden kanssa. Koulutoimen muutoksenhakujärjestelmää selkeytetään, saamenkielisen koulun perustaminen mahdollistetaan ja viittomakielen asemaa selkeytetään ja vahvistetaan, muutamia yksityiskohtia tässä vain mainitakseni.

Kuntien päätäntävalta kasvaa nyt, mutta samalla myös kuntien vastuu. On syytä

erityisesti korostaa tässäkin yhteydessä kuntien vastuuta ja kuntien vastuun kasvamisen välttämättömyyttä. Kenenkään suomalaisen lapsen tai nuoren ihmisen oikeus hyvään koulutukseen ei saa vaarantua. Opetusministeri Norrback on todennut mielestäni osuvasti: "Jos tasa-arvo ja delegointi törmäävät, delegointi saa väistyä." Mielestäni hyvin sanottu periaate: Jos tasa-arvo ja delegointi törmäävät, delegointi saa väistyä. Tähän asiaan on syytä kiinnittää huomiota myös siksi, että kun valtionosuusjärjestelmä muuttuu ensi vuonna tai siitä ensi vuonna ilmeisesti päätettäneen, kuntien valta ja vastuu kasvavat entisestään huomattavasti. Siis kunnilla todella tulee olemaan suuri vastuu koulutoimen kehittämisessä.

Ed. Pohjanoksa: Herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on lähes suoranaista jatkoa sille keskustelulle, joka käytiin koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä. Lakiehdotuksessa puretaan koulun hallinnollisia määräyksiä ja tehdään hallintoa joustavamaksi. Käytännön koulutyötä tekevät joustavamaksi mm. sellaiset pienet yksityiskohdat kuin koulutyön alkamisen ja päättämisen ajankohdan sopiminen kuntatasolla, rehtorin oikeus vapauttaa oppilas jonkin aineen opiskelusta, lisäopetusta voidaan antaa eli ns. kymppiluokka voidaan perustaa ilman erityistä lupaa. Samaan olisi pitänyt lisätä myös esiopetus, joka edelleen jäi opetusministeriön luvun varaan. Valiokunta on mietinnössään esittänyt, että esiopetus pikaisesti mahdollistettaisiin kaikille kuusivuotiaille.

Valiokunnan yksi tiiviimpiä keskusteluja käytiin koulun sisäisestä yhteistyöstä. Opettajien ja koko henkilökunnan keskinäinen yhteistyö on hyvän kasvatusilmapiiriin pohja. Todettiin, että koulutyön lomaan on löydetävä riittävästi aikaa, jolloin keskustellaan koulutyön arvomaailmasta. Yhteinen arvopohja opetuksen ja kasvatuksen tukena on välttämätön. Peruskoululain määrittelemät tavoitteet on hyväksyttävä käytännön tasolla, ei vain juhlapuheissa. Yhteistyöhön tulee sisällyttää myös työnohjausta. Työnohjaus on opettajien tukemista heidän omassa työssään menetelmällisesti oppilaiden käsittelyssä, arvioinnissa, jopa oppimateriaalin valmistuksessa.

Erityisesti valiokunta katsoi lakiehdotusta oppilaan näkökulmasta. Pykälät, joihin mie-

tinnössä puututaan, ovat useimmin oppilas-huoltoon liittyviä. Niihin kuuluvat mm. sairaa- lassa olevan lapsen opettaminen, kuulo- vammaisten ja kuurojen opetuksen järjestäminen niin, että se on tarkoituksenmukaista vamma huomioon ottaen. Erityisesti pyrimme selvittämään viittomakielen opetusta ja viittomakielellä opettamista. Asia ei ole yksiselitteinen. Viittomakielen asemaa tulee selvittää edelleen.

Oppilaan ohjaajan asemaa ja tehtävää ei ole mainittu laissa eikä asetuksessa. Siksi valiokunta mainitsee erikseen, että kouluhallituksen antamiin opetussuunnitelman perusteisiin sisällytetään oppilaanohjausta koskevat määräykset. Oppilaanohjauksella on tärkeä oppilashuollollinen merkitys jokaisella kouluasteella ja erityisesti yläasteella, missä monilla oppilailla on kehityksessään ongelmia.

Samaan asiaryhmään kuuluvat oppilaiden kouluruokailuun liittyvät asiat. Kouluruokailu on yleensä hyvin hoidettu ja riittävän ravitseva, mutta tulevaisuudessa saattaa käydä niin, että kunta joutuu supistamaan oppilaskohtaisia menoja. Siksi valiokunta ehdottaa pykälään muutosta, jonka tavoitteena on turvata jokaiselle oppilaalle jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, määrältään riittävä ja maksuton kouluateria. Näin ei jää ediselvyyksiä siitä, mikä on valiokunnan tahto.

Tämänkaltaiset asiat saattavat tuntua pikkuasioilta, mutta perustaltaan ne muodostavat sen hyvänolon pohjan ja viihtyvyyden, joka takaa oppimiselle edullisen lähtökohdan.

Valiokunta on puhunut näiden työviikkojen aikana paljon johtokunnan asemasta kouluyhteisössä. Lakiehdotus korostaa johtokunnan asemaa kouluhallinnossa. Vanhempien kiinnostus lapsen edistymiseen lähtee siitä, että vanhemmat ovat myös vastuussa oppimisesta, ja itse toimien he tutustuvat siihen maailmaan parhaiten, jossa lapsi oppii.

Herra puhemies! Pidän lakiehdotusta alkuna jatkuvalle normien purkumenettelylle. Suomalainen koululaitos on ollut erittäin sidottu säännöksiin ja määräyksiin. Näin opettajisto on tottunut ottamaan vain ohjeita jostain eikä ole tehnyt itsenäisiä päätöksiä. On jo aika vapauttaa koulu monista sen kehitystä jarruttavista esteistä.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Pitkään odotettu ns. purkulakinippu on meillä nyt käsiteltävänä ja koskettaa peruskoulua, lukiota ja iltakouluja. Laki on ehkä suurimmitaisemmin ajatellen pieni askel maakuntahallinnon kehityssuuntaan. Koulupuoli on ensimmäisenä rojennut ottaa delegoinnin suoraan kunta- ja koulutasolle ja ohittaa väliportaan, jonka hallinnon uudistamisesta ja painotuksesta ollaan poliittisesti vielä hyvin monta mieltä. Voikin olla, että opetusministeriön ottama nopea ja suora purkulinja onkin oikeampi linja kuin väliportaan vahvistaminen. Kuka tietää, mutta nyt koulupuolella kokeillaan.

Lait tulevat voimaan ensi vuoden alussa, ei kuitenkaan tammikuun alusta, koska asetuksia ei ehdittäne tehdä valmiiksi, vaan todennäköisesti helmikuussa tai maaliskuussa, miten ministeriö päättää.

Tällä lainsäädännöllä on hyvin monenlaisia funktioita.

Ed. Astala toi esille normien purun lain ja asetuksen kautta kuntatasolle. Se on eittämättä koulutyöhön nopeimmin vaikuttava ja näkyvin muoto.

Mutta toisaalta tämä myös lähentää koulupuolen hallinnon kehittämistä muuhun kunnallishallintoon. Se näkyy lainsäädännössä mm. opettajien virkakysymyksissä, ja myöskin valitusten osalta lähennyttään normaalia kunnallisvalitustietä.

Kolmanneksi lainsäädännön tehtävä on myös koulutoimen sisäinen kehittäminen. Se näkyy herkimmillään arvostelukohdassa ja salassapitovelvollisuuksissa jne. Arvostelua ei raamilaissa enää lakitasolla määrätä, sen sijaan asetuksen tasolla siihen puututaan. Meillä oli käytössä luonnokset asetuksista, ja opetusministeriö esitti, että ala-asteella numeroarvostelusta luovutaan ja vasta kuudennen luokan keväällä annetaan ensimmäisen kerran numeroarvostelu. Valiokunta näki asian kuitenkin toisin, ja mietintöön kirjattiin, että viimeistään neljännen luokan keväällä on annettava numeerinen arvostelu ja sen ohella voidaan antaa sanallista arviointia vielä viidennellä ja kuudennellakin luokalla.

Sanallinen arviointi yleensä mittaa oppilaan sopeutumista kouluun ja hänen edistymistään sosiaaliselta funktioltaan ja monilta funktioiltaan. Sen sijaan numeerinen arvostelu on tiedollisten tavoitteitten mitta ja

yksi kasvatuksen ja opetuksen keino sillä alalla.

Aivan erityisesti kumulatiiviset oppiaineet, kielet ja matematiikka, vaativat sen, että numeerista arvostelua suoritetaan. Se on suorastaan tasa-arvokysymys, sillä ei voi olla mahdollista, että murrosikäinen poika vasta seitsemännellä luokalla tietää, osaako hän yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut. Jos on pelkkä sanallinen arviointi, palaute koteihin on epävarma ja epätasällinen. Vanhemmat kokevat numeerisen arvostelun paremmaksi tiedonvälitykseksi kodin ja koulun osalta kuin sanallisen nimenomaan kielten ja matematiikan etenemisen osalta.

Osa tässä laissa olevia asioita liittyy vuositaisiin budjettilakeihin, nimenomaan kielten ryhmien tarvitsemat resurssit. Samoin uskonnonvapauslaista ja elämänsomustiedon opetuksesta johtuen myös sinne vaadittavat ryhmien resurssit ovat vuosittaisia budjettilakikysymyksiä.

Eduskunta lienee varsin yksimielinen siitä, että euro-Suomessa tarvitaan laajaa ja syvenevää kieliohjelmaa. Jo nyt ruotsinkielisillä kunnilla on mahdollisuus ensi vuonna aloittaa englannin kielen opetus viidenneltä luokalta. Oletan, että tarve kieliohjelman laajentamiseksi jo ala-asteen viidenneltä luokalta tulee myös suomenkieliselä puolella lähiaikoina.

On erittäin tärkeää, että tämän lainsäädännön tueksi seuraavissa budjeteissa annetaan lisää tuntikehysresurssirahaa. Ensi vuoden budjetin osalta tulee vain suurimmille yläasteille, muutamalle harvalle, tuntikehystä lisää. Tätä kaivataan jatkossa myös muille yläasteille ja ennen kaikkea suurille alaasteille. Muuten kieliohjelman toivomus jää paperitoivomukseksi eikä kieliohjelma laajene käytännössä, kun ei ole resursseja ryhmien perustamiseen.

Neljänneksi tästä lainsäädäntönipusta voi antaa kiitosta opetusministereille siitä kirjoittamistyylistä, mikä tähän sisältyy, koska se on hyvin innovatiivinen. Se jättää lukijalle haasteen, miten minä tämän toteutan arkipäivän työssä, opettajankokouksessa, johtokunnissa, koululautakunnissa jne. Se ei ole saneleva eikä ohjaava siinä määrin kuin vanha lainsäädäntöteksti. Ehkä tähän perustuinkin se paikallisen tason kehittämisajatus, mihin me uskomme.

Viidenneksi tähän tulee liittymään se val-

tionosuusuudistus, joka nyt on päätetty siirtää, mutta tulee kuitenkin seuraavilla valtiopäivillä eteen. On aivan oleellista sille, miten tämä koululainsäädäntö käytännössä lähtee liikkeelle, se, miten valtionosuusuudistus onnistuu. Valiokunta on jo aikaisemmin monessa yhteydessä kiinnittänyt huomiota siihen, että valtionosuusuudistuksella ei nykyistä oppilaan oikeutta ja asemaa saa heikentää. Se merkitsee kouluverkon tiheyden ja opetuksellisen tason säilyttämistä.

Ed. Pohjanoksa otti esille erään kohdan, jonka valiokunta halusi nostaa ylös. Se oli nimenomaan ilmainen, määrällisesti ja laadullisesti hyvä kouluateria oppilaan oikeusturvana. Se tietenkin, jos kunnalla on vähän rahaa, voi saada toisetkin muodot kuin tällä hetkellä.

Toinen huolenaihe on luonnollisesti se, millä opitaan: opetusvälineet, oppimateriaali, oppikirjat. Peruskoululakiin jää edelleen 44 §, joka edellyttää, että oppilaan oikeusturva on se, että hän saa ilmaiset oppikirjat. Se on erityisen tärkeä tänä aikana, jolloin meillä on runsaasti epäpäteviä opettajia ja opettajat vaihtuvat usein. Oppikirjan merkitys tiedollisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta on tällöin suuri.

Kuudenneksi tämä lainsäädäntö sivuaa myös vapaakuntakokeilua. Vapaakunnista olleet asiantuntijat, yllättävää kyllä, viestittivät meille tietoa, että ei tarvittaisi johtokuntia, vaan painotettaisiin koululautatasolla ja isoissa kunnissa koulutuslautakuntatasolla. Pitkän, pitkän keskustelun jälkeen, mikä käytiin valiokunnassa liki 80:tä asiantuntijaa kuullen koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä, valiokunnalla oli vakaa tuntuma siitä, että johtokunnat tarvitaan. Tavallaan me odotamme vapaakuntakokeilulta vielä muunkinlaista palautetta kuin nyt tämän lyhyen kokemuksen perusteella tuli. Se oli toisaalta yllättävää meille, että johtokunnat nähtiin tarpeettomina. Ehkä ne nähdään hallinnollisesti tarpeettomina, ellei kokonaan ohjesäännöllä uudelleen delegoida valtaa ja vastuuta. Sehän toki tällä lainsäädännöllä on mahdollista.

Valiokunnan näkemys on se, että johtokunnat tarvitaan monijäsenisiksi elimiksi, opettajakunnan ja rehtorin seläntaustaksi, tueksi. Se on pedagoginen instrumentti loppujen lopuksi: antaa resursseja, antaa painotuksia milloin tapakasvatukseen, milloin kiel-

tenopetukseen, matemaattisiin aineisiin, ympäristöasioihin jne. Ja jos opettajakunnalta voima alkaa uupua, niin johtokunta voi antaa henkistä ja aineellista tukea.

Toivon mukaan ohjesääntöä uusittaessa lähdetään tälle linjalle, että opettajia ja rehtoreita ei jätetä uudistuspaineessa yksin, vaan koulusta tulee kaikkien yhteinen koulu ja sitä yhdessä myös poliittisten päätöksentekijöitten kanssa kehitetään. Tämän hetken koululaitosta vaivaa se, että meillä on hyvin raskas hallinnollinen poliittinen päätäntävalta lautakuntatasolla ja johtokunnilla on vähän valtaa. Koulut kokevat monissa tapauksissa olevansa liian yksin ja irrallaan muusta kunnan elämästä.

Vallankin Kaupunkiliitto ja Kunnallisliitto korostivat, että tämä lainsäädäntö näkyy vasta sitten, kun uusi kunnallislaki tehdään. He arvioivat, että vuonna 1994–95 on ehkä ajankohta, jolloin kunnallislaki uudistetaan. Siinä yhteydessä vasta löytyy joillekin näille pykälille purevuutta. Opetusministereitä voi onnitella, että ovat niin ylimoderneja, että ovat jo ennakoineet uuden kunnallislain suuntia.

Vuonna 1996 on suunniteltu peruskoululain uudistamisen ehkä olevan jo valmis. Tämä tuli lähinnä kouluhallituksen asiantuntijoiden näkemyksestä, että muutamia vuosia menee, ennen kuin koko lainsäädäntö saadaan uusiksi. Minkä takia sitä jo keskusvi-rastokin kaavailee uusittavaksi? On oletettavaa, että kun näin raju vallansiirto kouluille ja kunnille tapahtuu, meille tulee hyvin sekametelitila. Ne kunnat, joissa on vahvat rehtorit ja vahvasti koulutetut, pysyvät opettajat, hyvät koulutoimenjohtajat, ymmärtäväiset luottamushenkilöt, saavat kunnallista etumatkaa kehittää koululaitostaan. Mutta ne kunnat, joilla ei ole näitä instrumentteja, voivat jäädä hyvinkin jälkeen.

Voi olla, että jo viiden vuoden kokemuksen perästä ollaan valmiit taas jonkinlaiseen perusnormitukseen siihen suuntaan, mitkä ovat kunnan velvollisuudet ja kunnan oikeudet uusittuun kunnallislakiin nähden, mitkä ovat yleensä oppilaan velvollisuudet ja oikeudet 90-luvulla ja miten valtion resurssit kontra kunnan resurssit tähän suhteutetaan. Kauhein on tietenkin ajatus, että resursseja ei riitä kunnalta eikä myöskään valtiolta vaan ajaututaan joihinkin lukukausimaksuihin tai ruoka- tai kuljetusmaksuihin. Me emme toki

siihen voineet ottaa kantaa, kun emme ole ennustajia, mutta viittaan edelleen siihen, että valtionosuusuudistus on äärimmäisen tärkeä suomalaisen yhteiskunnan sivistyksen ja koulutuksen kannalta ja sillä on heijastusvaikutuksia eriarvoistavaan suuntaan, mikäli ei koulupuoli pidä pintojaan tulevassa valtionosuusuudistuksessa.

Ed. Haavisto: Herra puhemies! Kun ed. Renko otti esille valiokunnassa paljon keskustellun aiheen oppilasarvostelusta, haluan tässä yhteydessä tuoda esille, että oma kantani poikkesi siitä, mikä on valiokunnan mietintöön kirjattu, ja myös ed. Rengon kannasta.

Mielestäni eduskunnan ei tarvitsisi antaa ohjeita peruskoulussa siihen, mille luokkaasteelle saakka voidaan käyttää sanallista arviota tai milloin on käytettävä numeroarviointia. Minä lähden siitä, että kun on kysymyksessä normienpurkulaki, silloin luotetaan opettajien ammattitaitoon ja siihen ammattitaitoon, joka on kouluyhteisössä itsessään. Mielestäni arvosteluasteikkojen tai -menetelmien käyttöönotosta näin yksityiskohtaisia ohjeita ei tarvitsisi antaa. Minusta kerrankin voisi luottaa siihen, että kun opettajat ovat saaneet hyvän koulutuksen, he varmasti osaavat itse ajatella, mikä on paras arvostelumenetelmä juuri heidän oppiaineensa kohdalla tai heidän kouluyhteisössään tai luokkayhteisössään. Tämä mielestäni on yksityiskohdiltaan samaa tasoa edustava asia, kuin jos me täällä alkaisimme kirjoittaa koulujen ruokalistoja valmiiksi.

Ed. Renko: Herra puhemies! Ed. Haavisto on siinä oikeassa, että kun on purkulaki, pienet asiat eivät kuulu lakiin. Näin tässä tehdäänkin. Arvostelun ohjeet annetaan asetuksella. Tässä suhteessa ei olla ristiriitaisilla vesillä.

Mutta asetusluonnoksessa selvästi otetaan poikkeava kanta vanhaan lainsäädäntöön. Tokihan eduskunnan sivistysvaliokunnalla, joka on erikoisvaliokunta tähän työhön nimettynä, täytyy olla myös kanta siihen, voidaanko poiketa näin paljon, että vasta kuudennen luokan keväällä annetaan numero, vai ei. On jonkinlainen kompromissi nähdäkseni se, mihin valiokunta päätyi. Siellä oli myös eriäviä mielipiteitä, mutta ne jäivät vähemmistöön.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 4, 7, 8, 10, 10 a, 11—16, 18—20 ja 21 a §, 25 ja 28—31 §, 4 luvun otsikko, 35, 36, 36a, 38, 45, 48, 51—53, 54a, 55, 56, 56 a, 56 b, 58, 58 a—58 c, 59, 62 b, 64, 69 ja 70 §, 74—76 ja 76 a §, 8 luvun otsikko, 78, 78 a ja 79 §, 9 luvun otsikko ja 86 §, voimaantulo-, siirtymä- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 5—9, 11, 12 ja 13 a §, 18—21 §, 3 luvun otsikko, 23 ja 25 §, 26 a—26 d §, 4 a luvun otsikko, 27, 28, 28 a, 29, 30, 30 a, 30 b, 32, 32a—32 c, 33, 36 b, 38, 43 ja 44 §, 5 luvun otsikko, 47—49 ja 49 a §, 6 luvun otsikko, 52, 53 ja 53 a §, 7 luvun otsikko, 55 ja 57 §, voimaantulo-, siirtymä- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 5, 8, 10, 13, 15—18, 20, 21, 21 a, 23, 23 a ja 24 §, voimaantulo-, siirtymä- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 1—3, 5—7, 9, 11—13, 16 ja 17 §, voimaantulo- ja siirtymäsäännös, johtolause ja nimike sekä

viidennen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

23) Ehdotukset laiksi yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 88

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

Suuren valiokunnan mietintö n:o 282

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 282. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Almgren: Herra puhemies! Hallituksen esitys yksityisiä kouluja koskevan

lainsäädännön muuttamisesta on esimerkki yksipuolisuudesta, oikeudentajun puutteesta ja toisaalta loistava esimerkki siitä, miten suomalaiselle valtaenemmistölle vieras elämäkatsomus omine kouluineen pääsee etuoikeutettuun asemaan Suomen koululaitoksessa.

Poliittisesti asian valmistelu on mielenkiintoinen. Meidän peruskoulujärjestelmämme on ikään kuin betoniin valettu tai graniittiin veistetty, hiukan järkälemäinen ja painava, mutta samalla siinä on tiettyä tukevuutta ja turvallisuuden tunnetta. Se on kevyä vuosi vuodelta kehittynyt. Se on hyvä peruskoulu.

Mutta ihmetys herääkin siitä, miksi peruskoulun opin puhtauden vaalijat ovat antaneet periksi tavalla, jota jälkipolvet voivat vain hämmästellä. Vastaamattomaksi kysymykseksi jää, miksi muurin annettiin murtua juuri sellaisesta kohdasta, jossa sen puolustusvarustusten olisi luullut olevan kaikkein vahvimmat.

Toinen, edellisen vertainen kysymys, johon vastausta turhaan odotetaan, on, miksi tasa-arpuisuus ja oikeudenmukaisuus voi poliittisen tarkoituksenmukaisuuden vuoksi niin täydellisesti tulla maahan poljetuksi.

Suomi on allekirjoittajana niissä juhlallisissa sopimuksissa, joissa vanhemmille taataan oikeus valita lapsilleen sopiva koulu- muoto. Suomen hallitusmuoto takaa oikeuden perustaa kouluja yhteiskunnan rahoittamien koulujen rinnalle. Jos asiaa tästä näkökulmasta tarkastellaan, esitystä on periaatteelliselta kannalta tervehdittävä ilolla. Kun lait takaavat Suomen kansalaisille yhdenvertaisuuden lain edessä, tätä oikeutta olisi myös sovellettava oikeudenmukaisella tavalla. Kun koulun perustamislupa on saatu ja nähty oikeaksi monipuolistaa opetustoimemme kokonaiskuvaa, on oikein ja kohtuullista, että kaikkia luvan saaneita kohdellaan taloudellisesti yhtäläisin perustein. Kun tehdään mahdolliseksi yhteiskunnan tukeen oikeuttavan yhden koulutyypin luominen, sama oikeus on annettava myös muille.

Hallituksen esityksessä sisällytetään peruskoululakiin uusi 77 a §. Näin tehdään yksinomaan siitä syystä, että taloudellisissa vaikeuksissa olevat steinerkoulut saataisiin täysimääräisten valtionosuuksien piiriin. Mainittujen koulujen taustayhteisöt iloitsevat tie-

tysti siitä, että niiden kautta avautuu valtion kustantama lähetystehtävä.

Asian yksipuolinen ja hallinnollisesti kyseenalainen valmistelu aloitettiin opetusministeriössä keväällä 1988. Hallitus lausuu: "Opetusministeriön kouluosastolla käynnistettiin vuoden 1988 keväällä valmistelutyö steinerkoululainsäädännön ulkopuolella olevien yksityisten koulujen aseman järjestämiseksi." Perustelu osoittaa selvästi, että alun alkaen pyrittiin nimenomaan vain yhden erityiskoulun aseman laillistamiseen ja taloudellisen aseman vahvistamiseen. Jotta varmasti saataisiin haluttu vastaus, meneteltiin tavalla, joka ei ole hyvän hallintotavan mukainen. Hallitus ilmoittaa: "Työssä" — siis lain valmistelutyössä — "oli mukana steinerkoululiikkeen edustajia."

Näin tapahtui siitä huolimatta, että opetusministeriössä hyvin tiedettiin, että maassa toimii useita vaihtoehtokouluksi kutsuttavia kouluja. Niiden edustajille ei annettu mitään mahdollisuutta osallistua lain valmisteluun. Lähtökohta oli selvä. Lainaan hallituksen esityksen perustelua: "Kun suurin osa ns. vaihtoehtokouluista ei kuulu minkään rahoitusta turvaavan lainsäädännön piiriin, ei valtio ole osallistunut tähän mennessä koulujen rahoitukseen. Oppilaita näissä vaihtoehtokouluissa on runsaat tuhat. Esitys merkitsisi siten valtion menojen lisääntymistä tämän oppilasjoukon koulunkäynnin järjestämisen osalta."

Vähän myöhemmin hallituksen perustelut jatkuvat: "Esitys merkitsisi yksityisten koulujen taloudellisen aseman helpottumista." Tässä on karkea virhe hallituksen esityksen perusteluissa. Hallitus ilmoittaa näet yleistävää ilmausta käyttäen, että yksityisten koulujen asema helpottuisi, vaikka se tietää, että todellisuudessa käsiteltävänä oleva lakiesitys helpottaisi vain eräiden yksityisten koulujen taloudellista asemaa.

Hallitus jatkaa samaa talousteemaa perusteluissaan: "Esitys merkitsisi nykyiseen tilanteeseen verrattuna oppilaiden huoltajille 3 500—6 000 markan säästöä vuodessa, kun oppilasmaksut jäisivät pois. Myös ruokailumaksut ja peruskoululuokilla oppimateriaalimaksut poistuisivat."

Katsotaanpa, millainen on tilanne eräissä yksityisissä kouluissa, joita voidaan opetus- suunnitelmansa erilaisuuden ja muidenkin seikkojen vuoksi kutsua vaihtoehtokouluiksi.

Helsingissä toimiva Saksalainen koulu — Deutsche Schule — on ensi keväänä tullut toimineeksi tässä maassa 110 vuotta. Se, kuten Englantilainen koulu — English School — on vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain turvin toimiva koulu. Sen toimintaa säätelevän lain perusteluissa hallitus toteaa: ”Vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetussa laissa ei ole säädetty valtionavusta eikä muusta taloudellisesta tuesta, joten ehdotetuilla muutoksilla ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia.”

Saksalaisen koulun lukukausimaksu on 1 250—2 350 markkaa luokka-asteesta ja sisaralennuksista riippuen. Lukuvuodessa maksu voi siis olla 4 700 markkaa. Koulun toimesta on lähetetty kouluhallitukselle avustusanomus 12. joulukuuta 1989, jotta saataisiin valtionapua vuodelle 1990. 5.3.1990 koulu lähetti avustusanomuksen koskien vuotta 1991. Kouluhallitus puolsi anomuksia. Saksalaisen koulun ilmoituksen mukaan anomusta ei ole hyväksytty vuoden 1990 lisäbudjetissa eikä vuoden 1991 varsinaisessa budjetissa. Vuoden 1991 budjetissa on vieraskielisille kouluille varattu 3,7 miljoonaa markkaa. Siitä Englantilainen koulu saa 2 450 000 markkaa ja Helsingin kansainvälinen koulu 1 250 000 markkaa.

Kun nyt käsiteltävänä oleva laki, joka ilmeisesti tulee hyväksytyksi, johtaa siihen, että steinerkoulujen saama valtionosuus huikeasti lisääntyy, samalla lisääntyy myös eriarvoisuus. Saksalaisen koulun ja Englantilaisen koulun asema olisi pitänyt turvata jo kauan sitten. Saksalainen koulu on toiminut, kuten mainitsin, kohta 110 vuotta täällä Helsingissä, Englantilainen koulu 45 vuotta. Ne ovat todella hyödyttäneet suomalaista yhteiskuntaa erityisesti arvokkaaksi koetulla kielenopetusrintamalla. Kun esitin niiden aseman turvaamista valiokunnan mietintöön lisättävällä perustelulausumalla, jäin yksin. Miten mahtanee eduskunta suhtautua oikeamielisyyteen ja tasapuolisuuteen?

Suomen Adventtikirkko pitää yllä yksityiskoulua Piikkiössä. Lukio ja peruskoulun yläaste toimivat lukiolain 50 §:n mukaisesti ja saavat asiaankuuluvat valtionosuudet. Millään järkisyillä ei voida perustella sitä asiaintilaa, että samoissa tiloissa toimiva ala-aste, joka on toiminut jo 25 vuotta, on yksityiskoulu, joka ei saa mitään valtionapua. Jälleen on oikeus ja kohtuus täydelli-

sesti unohdettu. Sama kirkkokunta pitää yllä ala-asteita Helsingissä ja Tampereella ja valtionapua ei saada.

Helsingin Kristillinen koulu aloitti toimintansa vuonna 1987. Koulussa tulevat olemaan kaikki ala-asteen luokat vuonna 1992. Koulu on tyypillinen oppilaiden vanhempien haluama ja ylläpitämä vaihtoehtokoulu. Tämä laki jättää sen kylmästi ulkopuolelle niiden etuukseen, jotka tulevat steinerkoulujen hyväksi. Miten tämä voi olla mahdollista? Vain siten, että tieteen tahtoen tehdään julmaa vääryyttä eräitä kansalaisia kohtaan.

Toisen kansankirkkomme ortodoksisen kirkkokunnan puolesta on valiokunnassa esitetty, että ”meillä kristillisten koulujen asemaa vaihtoehtokouluina ei ole mitenkään otettu huomioon”. Samassa lausunnossa mainitun kirkkokunnan asiantuntija jatkaa: ”Itse asiassa on täysin suhteetonta lähteä vaihtoehtokouluja koskevassa lakiehdotuksessa siitä, että esimerkiksi tunnustettujen kirkkokuntien oikeuksien asemesta lain perusteluihin kirjattaisiin ainoastaan steinerkoulu.”

Valiokunnassa oli kuultavana myös luterilaisen kirkon Kasvatusasiainkeskuksen asiantuntija. Hän jätti kirjallisen lausunnon, jossa toteaa mm. seuraavaa: ”Kuitenkin lisääntyvässä määrin Suomessa on alettu arvostaa sellaista erilaisuutta ja valinnaisuutta, joka on vaihtoehtoinen olemassa oleville järjestelmille. Tämä koskee myös koulujärjestelmää. Tästä nousee kysymys, mitkä ovat ne kriteerit, joiden puitteissa erilaisuutta voidaan sallia yleisesti hyväksytyjen koulutuspoliittisten tavoitteitten vaarantumatta. Hallituksen esityksen mukaan tässä kyseisessä asiassa nämä reunaehdot ovat 1) että koulun opetus perustuu kansainvälisesti tunnettuun kasvatusopilliseen järjestelmään ja 2) että koulun toiminta hyödyttää maan opetus- ja kasvatustoiminnan kehittämistä.

Ensimmäisen kriteerin pedagoginen argumentaatio sisältää kuitenkin varsin suuren määrittelyongelman. Kasvatusopin historia tuntee lukuisan joukon kasvatusopillisia järjestelmiä niin länsimaissa kuin myös muualla, jotka ovat kansainvälisesti tunnettuja. Ongelma syntyy myös siinä, että toisilla järjestelmillä on tunnistettava katsomuksellinen taustansa, esimerkiksi steinerpedagogiikka. Toisaalta esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että tiettyjen arvojen

korostaminen opetuksessa ei olisi riittävä edellytys luvan myöntämiselle. Toisin sanoen vain niitä arvoja voidaan edistää oman koulujärjestelmän puitteissa, joilla on arvojen edistämistä varten oma kasvatusopillinen järjestelmä, mutta muilla kuten kirkkoilla ei esitetyn lain mukaan ole siihen mahdollisuutta, koska ne eivät ole kasvatusopillinen järjestelmä, vaikkakin kansainvälisesti tunnettuja.

Tämä synnyttää vääjäämättömästi kasvatusoikeudellisen ongelman. Kuka perimmäitään päättää, minkälaista kasvatusta ja millä tavoin lapsille ja nuorille pyritään antamaan? Perinteisesti suomalaisessa yhteiskunnassa on painotettu sitä, että kotien kasvatusoikeutta tulee kunnioittaa. Hallituksen esityksen 77 a § ei kuitenkaan ota tarpeeksi huomioon kotien kasvatusprimaattia ja otellessaan yllä olevin kriteerein mahdollisuudet vaihtoehtokoulujen perustamiseen ja näin antaa kohtuuttoman edun jollekin katsomukselle toisiin verrattuna.

Nähdäkseni lakiesitys tässä muodossa ei takaa kansalaisten yhdenvertaisuutta lain edessä ja on osaltaan romuttamassa suomalaisen koulutuspolitiikan ihannetta koulutuksellisesta tasa-arvosta. Jos yhteiskunta on tullut sellaiseen vaiheeseen, että lasten ja nuorten koulutusta ei voida järjestää joustavasti yhtenäisessä järjestelmässä, niin periaatteessa vaihtoehtokoulujen perustamisen mahdollisuus pitää taata muillekin kuin vain nyt esitetyille.”

Tilanne on kohtuuton ja väärä myös, kun vertailukohdaksi otetaan muut Pohjoismaat. Norjassa on valtionavun piirissä 30 steinerkoulua. Oikeudenmukaisuus on toteutettu siten, että yksityinen valtionapua saava koulu voi toimia myös uskonnollisista tai eettisistä lähtökohdista. Ruotsissa yksityisiä kouluja ovat kielellisten ja uskonnollisten vähemmistöjen koulut. Tanskassa yksityiskoulut eli vapaakoulut ovat erityyppisiä. On grundtvigilais-koldilaisia kouluja, jotka ovat 9-vuotisia ja vastaavat kunnan peruskouluja. Toisen ryhmän muodostavat 1960-luvulla syntyneet protestihenkiset pienkoulut, joista suurin osa on aatesuuntaukseltaan sosialistisia. Kolmannen ryhmän muodostavat kansankirkon sisälähetykseen tai vapaisiin seurakuntiin kuuluvat kristityt koulut. Neljännen ryhmän muodostavat steinerkoulut. Kun muissa Pohjoismaissa on lähdetty vaihtoeh-

tokoulujen tielle, on ainakin toteutettu oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta.

Herra puhemies! Mielestäni eduskunnalle on varattava aikaa tämän tärkeän, periaatteellisesti tavattoman tärkeän asian harkintaan. Siksi ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistaina pidettävään täysistuntoon.

Ed. Fred: Herra puhemies! Aluksi kannatan ed. Almgrenin tekemää pöydällepanoehdotusta.

Samalla totean, että harvoin tässä talossa ollaan päättämässä ja säätämässä niin epäoikeudenmukaista lainsäädäntöä kuin nyt ollaan tekemässä. Suomalaiset lapset ja heidän vanhempansa asetetaan eriarvoiseen asemaan. Tällä lailla avataan ovet steinerkoulujen perustamiselle. Suomalaisille vieras, pakanallinen ja sanoisinko saatanallinen ideologia saa erityisaseman.

Toinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja sitä on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Ed. Hacklin: Herra puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Ed. Gustafsson: Herra puhemies! Kannatan ed. Hacklinin ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Almgren ed. Fredin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Ed. Hacklin on ed. Gustafssonin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ed. Hacklinin ehdotus ”jaa”, ed. Almgrenin ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 12 ei-ääntä; poissa 80. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Hacklinin ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

24) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 252
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25
Suuren valiokunnan mietintö n:o 283

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 283. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 2, 5—10, 15, 18, 20, 22 ja 24 §, 30 ja 31 §, 7 luvun otsikko, 32, 38 ja 40 §, 8 luvun otsikko, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 59 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 7 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

25) Ehdotus laiksi kansanopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 228
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26
Suuren valiokunnan mietintö n:o 284

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o

284. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Kansanopistolain muutoksen yhteydessä tapahtuu muutamia hyvin merkittäviä uudistuksia, joista haluan tässä yhteydessä todeta, että kansanopistokurssien minimipituus, joka tähän asti on ollut kolme päivää, muuttuu 15 tunniksi. Tästä asiasta valiokunta keskusteli hyvin pitkään. Monet olivat sitä mieltä, että 15 tunnin raja ohjaa opetustoiminnan aikuisten kannalta epätarkoituksenmukaiseksi. Sen vuoksi valiokunta on mietintöönsä kirjannut kannan, että tulee seurata muutosta, ohjaako se koulutusta riittävästi aikuisten opiskelun kannalta.

Itse arvioin, että opistojen tulisi tulevaisuudessa saada itse ratkaista se, minkä pituisina haluavat kurssinsa järjestää. Näen, että tältä osin kansanopistolain muutos jäänee välivaiheeksi, väliaskeleeksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 a, 2, 2 a, 2 c, 4, 4 a, 5, 10, 11, 14, 14 d, 15 a, 16 ja 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

26) Ehdotus laiksi kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 271
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27
Suuren valiokunnan mietintö n:o 285

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 285. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

27) Ehdotus laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 285

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9

Suuren valiokunnan mietintö n:o 286

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 286. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 50, 78, 79 ja 106 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

28) Ehdotukset laeiksi yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin sekä tekijänoikeuslain, oikeudesta valokuvaan annetun lain ja patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 161

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 287

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 287. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Käsittelyssä on neljän lain muodostama koko-

naisuus, johon sisältyy uutena lakina laki yksinoikeudesta integroitujen piirien piirimalleihin, sen lisäksi ehdotuksia tekijänoikeuslain muuttamisesta, muutoksia valokuva lakiin ja vielä näihin liittyen patentti- ja rekisterilakiin.

Asian käsittelyn edetessä valiokunta on tehnyt varsin paljon muutoksia ensimmäiseen lakiin yksinoikeudesta piirimalleihin. Muutosesitykset ovat pääasiassa teknisluonteisia tarkistuksia. Enemmänkin keskustelua valiokunnassa herätti lakiehdotus, jolla muutetaan nykyisiä tekijänoikeuslain säädöksiä. Pääosa näistä muutoksista on varsin perusteltuja. Niillä tuodaan mm. tietokoneohjelmat tekijänoikeussuojan piiriin. Tämä on varmasti paikallaan.

Kuitenkin juuri tietokoneohjelmiin ja niiden suojaamiseen tekijänoikeussäädöksiin liittyy myös kysymys tietokoneohjelmien kirjastolainauksesta, josta valiokunnassa käytiin keskustelua ja johon liittyen on myös valiokunnan mietintöön jätetyssä II vastalauseessa valiokunnan kannasta poikkeava kannanotto.

Lakiehdotuksen 23 §:ssä liitetään tietokoneohjelmien kirjastolainaus tekijänoikeussuojan piiriin. Käytännössä tämä osin ehkä estää tai ainakin vaikeuttaa tietokoneohjelmien saamista lainaksi kirjastojen kautta. Tätä ehdotusta on perusteltu sillä, että tällaisen ohjelman lainaus kirjastosta voi aina johtaa myös ohjelman kopiointiin ja näin sillä vähennetään myyntiä ja vaikutetaan ohjelman tuottajan ja tekijän asemaan.

Kuitenkin mm. Kirjastoseuran asiantuntijat valiokunnassa esittivät mielestäni hyvin perustellusti toisenlaisen kannan liittyen siihen, että kirjaston yleiseksi tehtäväksi on todettu ihmisten saattaminen tiedon lähteille, kaiken sen tiedon, mitä he tarvitsevat, saaminen laajasti ihmisten käyttöön. Myös tässä asiantuntijalausunnossa todettiin, että kokemus on osoittanut kaiken sen muun materiaalin osalta, joka kirjastoissa on jo vapaasti käytettävissä ja lainattavissa, että lainaus ei suinkaan ole ostamisen vaihtoehto, vaan sen vaihtoehto, ettei ole varaa ostaa.

Mielestämme sillä, että tietokoneohjelmat olisivat vapaasti lainattavissa kirjastoissa, ei loukata näiden ohjelmien valmistajien asemaa. Kysymyksessähän ovat useimmiten suuret ohjelmistotalot, jotka näitä tuotteita, tietokoneohjelmia, tuottavat, eikä niiden ase-

ma siitä horju, jos näitä ohjelmia on vapaasti saatavissa myös lainaksi kirjastoissa.

Sen sijaan pidimme arveluttavana sitä, että tällä tavalla tämän yhden tuotteen ja yhden tekijäryhmän osalta otettaisiin poikkeava kanta. Minkään muun kirjastoista lainattavissa olevan tuotteen osalta ei vastaavia nimenomaisia säädöksiä tekijänoikeuslakiin ole sisällytetty.

23 §:ään sisältyy myös muutos, joka valiokunnassa hyväksyttiin varsin yksimielisesti, siis muutos hallituksen esitykseen nähden, joka liitti kirjallisten teosten vuokrauksen tekijänoikeuden piiriin. Tällainen kirjojen vuokraustoimintahan on lähtenyt viime vuoden aikana ja laajemmin tämän vuoden aikana meidän maassamme liikkeelle suurien kirjakauppaketjujen toimesta ja on paikallaan, että kirjailijoiden eli tekijöiden oikeuksista saada korvausta myös siltä osin, kuin heidän kirjojansa on tällaisen vuokraustoiminnan piirissä, saadaan säädökset lakiin. Valiokunnan mietintöönhän sisältyy toinen vastalause, jossa kaksi kokoomuksen valiokuntaedustajaa asetui vastustamaan tätä laajennusmuutosta.

Tässä tekijänoikeuslain muutoksessa esitetään myös suoja-aikoja pidennettäväksi esitävien taiteilijoiden ja myös lähitekijänoikeuksia hallitsevien osalta eli yritysten, jotka tuottavat äänitteitä taikka radio- ja televisiolähetyksiä. Näiden yritysten suojan pidentämistä 50 vuoteen ei vasemmistoliiton valiokuntaryhmä kuitenkaan pidä perusteltuna, vaan lyhyempi, nykyisen pituinen suoja tältä osin riittäisi. Suoja-aikahan on nyt 25 vuotta. Sen sijaan esitävien taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden osalta pidennetty suoja-aika on perusteltu.

Valiokunnassa käytiin hyvin vilkas keskustelu myös valokuvalaista ja tästä erityislaista, jonka kautta valokuva suojataan ja valokuvan tekijöiden oikeuksia turvataan. Hyvin laajasti valiokunnassa oltiin sitä mieltä, mistä myös mietintöön kirjoitettiin kannanotto, että ei ole perusteita erotella valokuvateoksia muista teoksista, vaan ne pitäisi saattaa vastaavan tasoisen suojan piiriin kuin esimerkiksi kirjalliset teokset, sävellysteokset taikka tietokoneohjelmat, joiden saattamisesta tekijänoikeuslain piiriin tässä yhteydessä on kysymys uutena asiana.

Kuitenkin tällaisen muutosesityksen tekeminen lakiehdotusten käsittelyn yhteydessä

olisi ehkä ollut liian suuri urakka, koska sen yhteydessä olisi jouduttu harkitsemaan myös se, missä määrin muut valokuvat kuin teostasoon yltävät kuvat tarvitsevat tämän jälkeen erityissuojaa. Näille muille valokuville voitaisiin varmasti suojaa antaa sen tyyppisillä säädöksillä, joita nytkin tekijänoikeuslaissa on näinä ns. lähioikeuksina.

Vasemmistoliiton ryhmän mielestä valiokunnan mietintöön olisi kuitenkin tullut ottaa ponnen muodossa maininta siitä, että tällainen muutostyö pitäisi saada nopeasti vireille. Nyt valiokunta ponnen muodossa asettaa vain yleisen tavoitteen siitä, että pohjoismaisessa yhteistyössä valokuvan suoja tulisi kehittää ja näitä tavoitteita pyrkiä toteuttamaan. Mutta kysymykseen valokuvasta on mahdollisuus palata tämän lakiehdotuksen kolmannen käsittelyn yhteydessä.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä ehdotan, että käsittelyn pohjaksi toisen lakiehdotuksen osalta otettaisiin II vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä laissa on todella monesta uudesta asiasta kysymys ja monesta sellaisesta asiasta, jotka varmasti elävät tulevina vuosina vielä. Lainsäädäntö ei heti kohtakaan ole valmista.

Ehkä keskeisin kysymys on se, että tekijänoikeuden suoja nousee 25:stä 50 vuoteen ja näin myös valokuvien osalta, jotka muutoin ovat tekijänoikeuslain ulkopuolella.

Siinä, kuinka valokuvien osalta tullaan menettelemään, mielestäni on tärkeitä, että Pohjoismailla on yhteinen käytäntö, eli nimenomaan on tärkeitä, että Pohjoismaissa keskustelua seurataan ja päädytään yhteisiin näkemyksiin myös lainsäädäntötasolla.

On myös tärkeitä, aivan kuin ed. Löyttyjärvi sanoi, että kirjastoissa kaikki tieto, mitä on käytettävissä, on vapaasti saatavissa. Tästä syystä ei myöskään tietokoneohjelmien pitäisi olla vapaan kirjastolainauksen ulkopuolella. Nyt on kuitenkin niin, että ei ollut perusteltua ottaa tätä asiaa lainmuutokseen, koska meillä ei ole järjestetty sitä, kuinka tekijänoikeuskorvaukset tässä maksettaisiin, mutta pidän myös erittäin tärkeänä sitä, että mikään tieto ei jää vapaan lainaustoiminnan ulkopuolelle.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän hallituksen esityk-

sen yksi keskeisimpiä hyviä puolia on se, että kasettimaksujen tilanne ehkä saadaan tulevaisuudessa parempaan hallintaan ja tietynlainen lähes rikollinen piraattitoiminta ehkä parempaan kontrolliin.

Tietokoneohjelmien kirjastolainauksen osalta on todettava, että tämä hallituksen esitys on pohjoismaisen linjan mukainen. Meille esitettiin myös perusteluina sitä, että kirjastoissa tietokoneohjelmien käyttö on vapaata ja julkisohjelmia voi lainata myös vapaasti. Se, että näistä lainauksista kuitenkin joidenkin ohjelmien osalta maksua kerätään, perustuu siihen, että näitä ohjelmia on hyvin helppoa kopioida.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Pidän oikeastaan itsestäänselvänä sitä, että kirjailijan edut tekijänoikeuslaissa suojataan myös taloudellisten etujen osalta. Saattaa olla, että kirjojen vuokraus, joka nyt on vasta lähtenyt tietyllä tavalla alkuun, laajenee hyvin voimakkaasti. On selvää, että joka vuokraa teoksen ja lukee sen, hyvin harvoin ostaa enää samaa teosta, ja se tulee silloin merkitsemään tietysti sitä, että kirjailija kärsii taloudellisia menetyksiä, koska kappaleita ei mene riittävää määrää kaupaksi.

Eilen illalla ensimmäisessä käsittelyssä esitin sen epäilyksen tässäkin asiassa, kun kokoomuksen taholta tehtiin vastalause, että käytäväparlamentarismi kaataa tämän asian. Saattaa se kaataakin, mutta ei ainakaan suuressa valiokunnassa näin tapahtunut. Toivottavasti ei täälläkään. Asia on minun mielestäni näin ihan hyvä.

Mitä tulee valokuvan suojaan, tietysti olisi voitu tässä vaiheessa jo siirtää tekijänoikeuslain piiriin myös valokuvan suoja, mutta näin asiassa on käynyt. En ollut kaikissa istunnoissa mukana. En voi arvostella enkä puhua siinä mielessä valiokunnan käsittelystä, mutta hyvin pitkälti yhdyn tässä ed. Löyttyjärven näkemyksiin. Myös yhdymme siihen ponteen, mikä hänen vastalauseessaan tätä koskien on. Sen sijaan pykäläehdotuksia emme tule tukemaan.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Tämä on varsin merkittävä laajennus nimenomaan tietotekniikkaa ja tekijänoikeuksia ajatellen, ja valiokunta varsin yksimielisesti teki mielestäni hyvän mietinnön ja monia muutoksiakin hallituksen esitykseen. Siitä

huolimatta ehkä valiokunnan yhteinenkin kanta ulottui vain osaksi niihin laajennuksiin, joita kohtaan valiokunta kuitenkin tunsii varsin laajaa mielenkiintoa. Eräs tällainen oli valokuva lain kumoaminen ja asian ottaminen tekijänoikeuslain piiriin.

Myös kirjastotoimen laajentamisesta keskusteltiin varsin myönteisessä hengessä. Kun valiokunta kuitenkin kannanotossaan päätyi kapeammalle pohjalle, olemme me vasemmistoliiton edustajat jättäneet vastalauseen, jota ed. Löyttyjärvi juuri esitteli ja jossa mennään hiukan pidemmälle näissä uudistuksissa kuin valiokunta esittää.

Näistä syistä kannatan ed. Löyttyjärven tekemää ehdotusta.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Tämän lain perustavaa laatua oleva virhe on mielestäni se, että tietokoneohjelmia on ryhdytty käsittelemään taideteoksina, kun ne kuitenkin luonteeltaan ovat paljon lähempänä keksintöjä tai muita vastaavia patentoitavia tuotteita. Monissa tapauksissa niillä ei ole pienintäkään taiteellista arvoa ja luomisarvo, joka niillä on, vastaa sitä, mitä patentoitavilla keksinnöillä on. Tämä tietysti sitten johtaa hyvin hankaliin analogioihin, kun käsitellään isoa tietokoneohjelmaa ja pientä äänilevyä tai novellia samojen sääntöjen mukaan.

Tässä laissa on pieni epäkohta tietokoneohjelmien osalla, joka ei näy mietinnöstä eikä suoraan hallituksen esityksestäkään, kun teoksen kappaleiden valmistaminen omaan ja perheenjäsenen yksityiseen käyttöön on pääsääntöisesti sallittua ja tämän lain perusteella se tulee koskemaan myös tietokoneohjelmia. Se ei tällöin vaikuta hyötyohjelmiin, mutta se vaikuttaa ajanvieteohjelmiin, ja uskon, että tämä on kohta, jonka Suomi joutuu kansainvälisen painostuksen vuoksi muuttamaan lähitulevaisuudessa.

Valiokunnan mietintöön on liitetty vastalause, jossa esitetään, että kirjojen vuokralle antamista ei tulisi pääsääntöisesti kieltää ja saattaa pelkästään kirjailijan ja vuokralleantajan sopimuksesta riippuvaksi.

Tätä voidaan perustella ensinnäkin sillä analogialla, että Suomessa on jo varsin pitkä, monivuotinen ja onnistunut tapa kierrättää kirjoja osto- ja myyntiliikkeiden eli divareiden kautta. Tätä ei voi kutsua vuokraamiseksi, koska siinä aina selvästi tapahtuu osto-

ja myyntitapahtuma, eikä kukaan lain käsittelyn yhteydessäkään esittänyt, että kirjailijan tulisi saada joka kerta, kun teos uudelleen myydään, korvaus siitä tekijänoikeudesta, joka tällöin myös sen teoskappaleen osalta vaihtaa omistajaa.

Sen sijaan kun nyt ainakin yksi kirjakaupapaketti on ryhtynyt tarjoamaan uusia menestysteoksia vuokralle, tältä osin valio-kunta nyt haluaa saattaa tämän tekijänoikeuskorvauksen alaiseksi. Muodollisesti asia sitä paitsi olisi tälläkin hetkellä ollut jo kunnossa, koska normaalissa kustannussopimuksessa ei yksilöidä niitä oikeuksia, joita kirjailija luovuttaa kustantajalle kirjan julkaisusopimuksen yhteydessä, vaan ne määritellään kokonaisuutena, johonka tällöin kuuluu myös oikeus myydä teoskappale vuokrattavaksi.

Sen sijaan jos katsotaan, mikä tilanne on videokasettien osalta, niin siellä asia on järjestetty toisella tapaa. On sellaisia kasetteja, joita saa esittää ainoastaan yksityisessä käytössä, ja sellaisia, jotka tuottaja on erikseen merkinnyt sallituiksi vuokrauskäyttöön.

Taloudelliset kysymykset, jotka liittyvät kirjojen vuokraamiseen ovat vähämerkityksellisiä. Tällä hetkellä saadun tiedon mukaan 100 markalla saa lainata 20 kirjaa eli tässä tulee 5 markkaa kirjaa kohti, ja yleinen tekijänpalkkio lienee 15 prosentin paikkeilla myyntihinnasta, jolloin se olisi 85 penniä yhtä lainaa kohti. Kuitenkin täytyy laskea tästä pois se tekijänpalkkio, joka on maksettu ensimmäisestä kirjakappaleesta, joka käytännössä siis edellyttää, että kirja lainataan ilmaiseksi ensimmäiset kahdeksan kertaa ja sen jälkeen ryhdytään keräämään yksitellen tekijänoikeusmaksuja.

Tämä on kuitenkin puhtaasti teoriaa, koska on aivan ilmeistä, että laki tulee yksinkertaisesti ainoastaan lopettamaan kirjojen vuokraustoiminnan, jota valiokunta sinänsä kyllä piti suotavana ja kulttuuria levittävänä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Nythän on kysymys siitä, että me tietysti teemme lakia, emme tätä päivää emmekä menneisyyttä varten, vaan tulevaisuutta varten. Koska kirjojen vuokraaminen on uusi ilmiö, on todennäköistä, että se laajenee, ja siinä mielessä taloudelliset edut pitää huomioida.

Sopimuksen tekeminenhän on aina tietysti kirjailijan ja toisaalta kirjakaupan välinen

asia tai kustantaja on siinä välissä. Tuskinpa siinä 85:tä penniä kuljetellaan edestakaisin. Vähän samalla tavalla kuin Teoston maksut tietyllä tavalla maksut voidaan kerätä. Mitä tulee divarihommaan, niin kyllä kai kirjakaupasta menestysteosta mennään etsimään tarkoituksella etsiä juuri tämä kirja. Divarissa kauppa tapahtuu tietyllä tavalla sattumanvaraisesti, jos tapahtuu. Hyvin harvoin sieltä mennään etsimään tiettyä kirjaa, vaan katse selaa hyllyjä ja katsoo, löytyykö sieltä mahdollisesti vielä Zane Greyn Rajaseudun henki, jota pikkupoikana luettiin, koska sellaista ei kirjakaupasta löydy.

Ed. Mönkäre: Arvoisa puhemies! Kirjailija saa kirjan kirjastolainauksesta korvausta ja kirjan mynnistä korvausta, tämän lakiesityksen mahdollisen hyväksymisen jälkeen myös kirjan vuokraamisesta. Minusta se, että uudelleenmyynnistä divarissa ei saa korvausta, ei ole syy estää yhtä osatekijää, josta nyt kirjailijalle esitetään enemmän korvausta. Se ei ole minusta loogista. Sitten pitäisi kokonaan poistaa kirjailijalta kaikki mahdolliset korvaukset, ja sehän ei ole oikeudenmukaista, koska yleensä tekijälle kuuluu korvaus hänen teoksensa käyttämisestä ja tämä on sopimusvaraista.

Minusta tämä hallituksen muutettu esitys toisen lakivaliokunnan mietinnön muodossa on oikeudenmukainen ja nykyisen käytännön vahvistamista oikean suuntaisesti.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Minun mielestäni ensiksikin ed. Särkijärven rinnastus, jossa hän rinnastaa kirjan vuokraustoiminnan aktikvariaattitoimintaan, on täysin harhaanjohtava. Todellakin niin kuin ed. Aittoniemi totesi, antikvariaateista haetaan kirjoja aivan eri periaatteella. Vuokraustoiminta on todellakin sitä, että sieltä saadaan nopeammin kuin kirjastosta usein uutuuksia, joita lukijat metsästävät. Minun mielestäni tässä kirjan vuokrauskorvaussuhteissa kysymys on yhdenmukaisesta käytännöstä esimerkiksi verrattuna tulee nuottien vuokraukseen jnp. Siinä mielessä tämä on ihan oikeudenmukainen minun mielestäni kirjailijoita kohtaan.

Herra puhemies! Ed. Särkijärvi ihmetteli myös integroitujen piirien käsittelemistä taiteellisinä tuotteina. Mielestäni enempää hallituksen esityksessä kuin valiokuntakäsitte-

lyssäkään tässä yhteydessä ei painotettu integroitujen piirien eli tietokoneohjelmien taitteellisuutta, vaan nimenomaan luovuutta, ja tietämäni mukaan tämä kysymys oli jo siinä vaiheessa, kun hallituksen esitystä valmisteltiin ja kun komitea tässä asiassa istui, eräs missä varsin varhain otettiin kantaa, että nämä kuuluvat nimenomaan tekijänoikeuslainsäädännön piiriin.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Jos asia olisi siten, kuin ed. Mönkäre sanoi, niin asia olisi toisin, mutta kirjastokorvauksia ei suinkaan makseta kirjailijoille sen mukaan, kuinka monta kertaa heidän teostaan on lainattu. Se ei siis ole nimenomainen korvaus yksittäiselle kirjailijalle hänen teostensa lukemisesta ja käyttämisestä, vaan kyseessä on summaarinen menettely, jossa korvauksia saavat ne, jotka niitä hakevat, hyvin usein, kun sen sijaan se julkaisusopimus, jonka kirjailija tekee kustantajan kanssa, on mielestäni oikeudenmukainen, koska se perustuu todellakin myytyjen painoskappaleiden määrään.

Sitten analogiasta divarin ja vuokraamisen välillä. Jos asiaa katsotaan kirjailijan kannalta, niin mielestäni on aivan yhdentekevää, vuokrataanko hänen kirjansa uutena vai myydäkö se vähän vanhempana, koska se panos, jonka hän on tähän kirjan kirjoittamiseen pannut, on aivan riippumaton siitä, minä aikana tämä vaihdanta tapahtuu ja onko kyseessä vuokraus vai jälleenmyynti. Tästä syystä analogia mielestäni on olennaisilta osiltaan paikkansa pitävä.

Kaiken lisäksi se kanta, jonka tässä kirjojen osalta valiokunta otti, on täsmälleen päinvastainen kuin se, mitä valiokunta otti atk-peliohjelmien tekijänoikeuksien suhteen.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! On aina mielenkiintoista seurata kirjallisuusasiantuntijoiden kuten ed. Aittoniemen ja muiden keskustelua kirja-asioista. Todettakoon kuitenkin, että tämä tämänpäiväinen keskustelu koskee marginaali-ilmiötä sen takia, että jos eduskunnan enemmistö olisi aikoinaan ollut hyväksymässä esitystä kirjojen liikevaihtoveron poistamisesta, jonka ed. Seppänen ystävällisesti minulle pelasti, mutta hävittiin sekin juttu, niin ei olisi tarvittu tätä keskustelua, koska pääkohta tässä, sanon sen vain tässä vielä uudestaan, on se, että valtio

harrastaa kirjallisuuden ryöstöviljelyä liikevaihtoveron kautta, ja jos tämä lopetettaisiin, silloin ei tarvittaisi tällaista keskustelua siitä, saadaanko jälleenvuokrauksesta rahaa vai ei kirjailijoille.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minä yhdyn käsitykseen, jonka ed. Donner äsken esitti, ja haluan korjata edellistä keskustelua sikäli, että kun täällä on puhuttu kirjastokorvauksesta ja kuviteltu, että se olisi jonkinlainen korvaus lainattujen kirjojen määrstä, niin sillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa, vaan se on yksinkertaisesti apuraha, joka myönnetään anottaessa, ja se kulkee kirjastokorvauksen nimellä. Se nimi on täysin harhaanjohtava. Sillä ei ole itse asiassa mitään tekemistä sen todellisen muodon kanssa.

Ed. Mönkäre: Herra puhemies! Kirjastokorvaus on kuitenkin kirjailijalle mahdollisuus saada tuottoa omasta teoksestaan, ja siinä mielessä minusta se on oikeudenmukainen, että sellainen menettely on, ja se puoltaa sitten sitä, että myös vuokrattavasta kirjasta tekijällä kuuluu olla jonkinlainen mahdollisuus saada korvausta. Me olemme lähteneet siitä, että kirjailijalla tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet saada osansa erilaisista hänen teoksestaan toisten saamista myyntivoitoista ja hyödystä ja ilosta. Minusta siinä mielessä emme me ole ymmärtäneet mielestäni väärin kirjastokorvauksen luonnetta, ja sillä asialla ei mielestäni ole tämän olennaisen asian kanssa niin kovin suurta merkitystäkään, mutta merkitystä on sillä, että kirjailijalla on oikeus saada myös kirjojen lainaustoiminnasta jonkinlaista rahallista hyötyä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Täytyy korjata ed. Mönkäreen äskeistä sanomaa hyvin tiukkaan sävyyn. Ei ole oikeus saada kirjastokorvausta, vaan on mahdollisuus saada kirjastokorvaus, jos sattuu tämä raati katsomaan, että sattuu saamaan.

Minä viimeksi muutama viikko sitten otin selville opetusministeriöstä, mitkä ovat ne perusteet, joilla kirjastokorvausta myönnetään, kun olen sattunut sitä hakemaan useamman kerran ja on ilmoitettu, että ei ole katsottu aiheelliseksi antaa. Vaikka lainausluvat kirjoistani ovat olleet melkoisen suuria,

ilmoitettiin vain, että on katsottu, että et ole rahan tarpeessa. Mutta kukaan ei ole selvittänyt sitä, minkälaiset minun tuloni esimerkiksi ovat olleet. Se on vain jonkin raadin näkemys siitä, olenko minä rahan tarpeessa vai en.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minullakin on kokemuksia kirjastokorvauksien saannista samalla tavoin kuin ed. Pulliaisella. Minulla on myönteisiä kokemuksia, mikä taas ei johdu siitä, että kirjastokorvauksia myöntävä raati olisi katsonut, että minä olisin rahan tarpeessa, vaan ainoastaan, että minun kirjani ovat kvalitatiivisesti niin korkeatasoisia, että niistä kannattaa myöntää nämä kirjastokorvaukset.

Tilannehan on sellainen, että sitä ei myönnetä jo kirjoitetuista kirjoista todellisuudessa, vaan myönnetään kirjoista, joita kirjailija on tekemässä. Se on apuraha jonkin kirjan tekemiseen. Sillä ei todellakaan ole mitään tekemistä sen kanssa, kuinka paljon jo kirjoitettuja kirjoja lainataan. Tämä on ed. Mönkäre sellainen asia, joka kannattaisi uskoa, kun meillä molemmilla, ed. Pulliaisella ja minulla, on henkilökohtaisia kokemuksia tästä asiasta.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Olen mielenkiinnolla kuunnellut niitä edustajatovereita, jotka ilmeisesti itse tavallaan kuuluvat tekijänoikeuslain piiriin. Ainakin niin ymmärtäisin, että meillä on ollut valiokunnassa kirjailijoita tukeva tarkoitus. Ihmettelinkin, että puheenvuoron käyttäjät ovat ikään kuin eri mieltä valiokunnan kanssa. Ymmärtääkseni valiokunta nimenomaan otti kantaa siihen suuntaan, että kirjalliset tuotteet todella saataisiin kaikilta osin myös tekijänoikeuslain piiriin. Uskoisin, että tämä mielipiteeni luultavasti on sitä, mitä valiokunta pääsääntöisesti näillä muutoksilla on tarkoittanut.

Ed. Mönkäre: Arvoisa puhemies! Harvoin olen kokenut tullessi niin väärin ymmärretyksi kuin nyt. Olen yrittänyt puhua kirjailijoihin puolesta, niin eduskunnan kuin muittenkin kirjailijoihin puolesta, enkä ole ymmärtänyt, että tässä mistään uskonasioista olisi kysymys. Eduskunnan kirjailijat eivät tunnu arvostavan tätä yhtä rahansaantimahdollisuutta. Kirjailijaliitto oli kyllä sitä miel-

tä, että se on ihan tärkeä asia. Eihän siinä mitään, jos te olette sitä mieltä, niin esittääkään, että kirjastokorvaukset poistetaan, mutta me muut olemme kyllä sitä mieltä, että ne tulee säilyttää.

Ed. Rinne: Herra puhemies! Minullakin on kokemuksia näistä kirjastokorvauksista. Silloin kun en osannut kunnolla edes kirjoittaa, sain niitä. Sen jälkeen kun Gummerus ja Otava julkaisivat kirjojani, loppuivat kokonaan kirjastokorvaukset. En tiedä oikein tästä järjestelmästä, mikä se loppujen lopuksi on.

Ed. Jouppila merkitään läsnä olevaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Löyttyjärvi ed. Säilynojan kannattamana ehdottanut, että toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Löyttyjärven ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 18 ei-ääntä; pois-
sa 84. (Koneään. 7)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—12 §, 1 luvun otsikko, 13—24 §, 2 luvun otsikko, 25—27 §, 3 luvun otsikko, 28 ja 29 §, 4 luvun otsikko, 30—33 §, 5 luvun otsikko, 34—40 §, 6 luvun otsikko, 41—46 §, 7 luvun otsikko sekä 47 § ja 8 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 ja 10 §, 1 luvun otsikko, 11 ja 23 §, 2 luvun otsikko, 26 d §, 2 a luvun otsikko, 27 §, 40 a ja 40 b §, 40 a §:n edellä oleva alaotsikko, 3 luvun otsikko, 45—49 §, 5 luvun otsikko sekä 64 § ja 8 luvun otsikko, voimaantulo-, soveltamis- ja siirtymäsäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 1, 15 ja 16 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 1, 4 ja 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 29) asia.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

30) Hallituksen esitys n:o 316 laiksi investointiverolain muuttamisesta

liikennevaliokuntaan

31) Ed. Laitisen ym. lakialoite n:o 133 laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

32) Ed. Jääskeläisen ym. lakialoite n:o 134 laiksi poronhoitolain 31 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa puhemies! Uusi poronhoitolaki on ollut voimassa pari

kuukautta. Ensimmäiset todella kielteiset palautteet ovat tulleet saamelaiden kotiseutualueelta, jonne vasta hyväksytyn lain mukaan ei ulotu porojen hoitovelvoite siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin ja muille erityiseen käyttöön otetuille alueille.

Saamelaisalueellakin asuvan lappilaisen omaisuuden tulee nauttia perustuslain mukaista omaisuuden suojaa. Sitä ei saa toisten toimesta välillisestikään tahallisesti vahingoittaa tai tuhota, kuten niissä tapauksissa on käynyt, jotka tiedokseni on saatettu.

Koska lain epäkohta on näin pian paljastunut, kuten olettaa saattoikin, esitän, että poronhoitolain 31 § muutetaan lakialoitteeni mukaiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

33) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17 (HE n:o 177)

34) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18 (HE n:o 240)

35) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19 (HE n:o 297)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.15.

Täysistunto lopetetaan kello 18.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola